

รายงานการติดตามประเมินผลการทำงาน

โครงการค่ายอบรมคุณธรรมภาคฤดูร้อน :

กรณีศึกษา

ค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรม จริยธรรม นักศึกษาใหม่

วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี ปีการศึกษา 2550

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

รายงานการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน
โครงการค่ายอบรมคุณธรรมภาคฤดูร้อน : กรณีศึกษา
ค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรม จริยธรรม นักศึกษาใหม่
วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี ปีการศึกษา 2550

สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ
กันยายน 2551

370.114 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ส 6915 รายงานการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการ
ค่ายอบรมคุณธรรมภาคฤดูร้อน : กรณีศึกษาค่ายอบรม ปฐมนิเทศ
คุณธรรม จริยธรรมนักศึกษาใหม่ วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี
ปีการศึกษา 2550.

กรุงเทพฯ : 2551.

54 หน้า

ISBN : 978-974-559-497-5

1. อบรม_คุณธรรม 2. การติดตามประเมินผล 3. ชื่อเรื่อง.

รายงานการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการค่ายอบรมคุณธรรมภาค
ฤดูร้อน : กรณีศึกษาค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษาใหม่
วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี ปีการศึกษา 2550.

สิ่งพิมพ์ สกศ.   อันดับที่ 92/2551

ISBN   978-974-559-497-5

พิมพ์ครั้งที่ 1   กันยายน 2551

จำนวน   1,000 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่   สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
99/20 ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทร. 02 668 7123 ต่อ 2327

โทรสาร 02 243 7914

Web site : <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่   โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล

20/21-22 หมู่ 5 ถ.นนทบุรี 1 ต.บางกระสอ

อ.เมืองนนทบุรี จ.นนทบุรี 11000

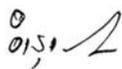
โทรศัพท์ 02 9680661-3 โทรสาร 02 968 0664

คำนำ

โครงการคุณธรรมนำความรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการดำเนินงานตามนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษามาเป็นตัวหลักของการพัฒนาทุกด้าน และคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ เสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสามัคคี เพื่อให้การศึกษาสร้างคน สร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรม คุณภาพ สมรรถภาพและประสิทธิภาพ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานหลักที่ได้รับมอบหมายให้ติดตามและประเมินผลโครงการคุณธรรมนำความรู้ในภาพรวม จึงได้ดำเนินการติดตามประเมินผลโครงการคุณธรรมนำความรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ ในการประเมินตามยุทธศาสตร์ปลูกจิตสำนึก สร้างเจตคติ ปรับพฤติกรรม โดยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการจัดค่ายอบรมนั้น ได้เลือกค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาใหม่วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นกรณีศึกษาในการติดตามประเมินผล

สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการค่ายอบรมคุณธรรมภาคฤดูร้อน : กรณีศึกษาค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาใหม่ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องในการร่วมคิด ร่วมทำเพื่อการเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาต่อไป

(นายอรุณ จันทวานิช)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการค่ายอบรมคุณธรรมภาคฤดูร้อนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและวิธีการจัดกิจกรรมติดตามและประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษาที่เข้ารับการอบรมกิจกรรมอบรมภาคฤดูร้อน : กรณีศึกษาค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษาใหม่ วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี ปีการศึกษา 2550 ให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบถึงผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งข้อเสนอแนะทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการคุณธรรมให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

การจัดทำรายงานฉบับนี้ ได้นำเสนอผลการศึกษาคำแนะนำโครงการจากเอกสารแนวคิดทฤษฎีการฝึกอบรม วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. สรุปผลการประเมิน

1. สภาพทั่วไปและวิธีการจัดกิจกรรมอบรมภาคฤดูร้อน สรุปได้ดังนี้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายอบรม เป็นนักศึกษาใหม่ระดับ ปวช. ปี 1 วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี จำนวน 222 คน วิทยากรผู้ให้การอบรมประกอบด้วย พระ แม่ชี ครูและอุบาสิกของวัดป่าบ้านค้อ จังหวัดอุดรธานี กิจกรรมที่จัด เน้นการสาธิตและให้ฝึกปฏิบัติจริง เริ่มจากการฝึกให้นักเรียนมีสติ สามารถควบคุมตนเอง รักท้องถิ่นบ้านเกิด มีสัมมาคารวะ กตัญญู รู้คุณค่าของตนเอง รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เห็นโทษของสิ่งเสพติดและค่านิยมที่ผิด รู้จักคบเพื่อน ฝึกมารยาทไทยและฝึกความอดทน เนื้อหาการอบรมประกอบด้วยเรื่องมารยาทไทย การสวดมนต์ ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น ธรรมะ

จากธรรมชาติ ตัวอย่างธรรมชาติสอนใจ ราชินีเพื่อแม่ ศึกษาธรรมะจากฐานต่างๆ กฎแห่งกรรม การบำเพ็ญประโยชน์ การขอขมาพระรัตนตรัยและวิทยากร และการแสดงความตั้งใจของนักศึกษาว่าจะทำความดี **คุณธรรมที่ปลูกฝังในการอบรม** ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ อดทน กตัญญู เมตตากรุณา เสียสละ ฯลฯ **สถานที่อบรม** มีพื้นที่ 800 ไร่ อาคารฝึกอบรมบรรจุได้ 1,000 คน อาคารที่พัก 600 คน คุกกีตัก 50 หลัง มีสื่อประกอบการอบรม คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีพร้อมสำหรับการฝึกอบรม บรรยากาศสงบ สภาพแวดล้อมดี ไม่มีสิ่งรบกวนเหมาะสำหรับการฝึกปฏิบัติ **งบประมาณ** 55,500 บาท **ระยะเวลา** ในการจัดกิจกรรมน้อย ขณะที่เนื้อหาสาระของการฝึกอบรมมีมาก การปฏิบัติงานจึงต้องเร่งรีบ ทำให้บางครั้งนักศึกษาหลายคนเกิดความเหนื่อยล้า

2. พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษา

นักศึกษาร้อยละ 90 ของนักศึกษาที่เข้ารับการอบรม เป็นเพศชาย ร้อยละ 71 เพศหญิง ร้อยละ 29 อายุโดยเฉลี่ยของนักศึกษาคือ 16 ปี ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง เกษตรกรรม ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ และอื่นๆ ตามลำดับ

2.1 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษาก่อนเข้าอบรมกิจกรรมค่าย ในภาพรวม พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมปฏิบัติคุณธรรมด้านสุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจในระดับมาก ด้านขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ และมีวินัยในระดับปานกลาง

2.2 ความตั้งใจในการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษาหลังจบกิจกรรมค่าย ในภาพรวมพบว่า นักศึกษามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติคุณธรรมเกือบทุกด้านในระดับมาก ยกเว้น ด้านประหยัดที่มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติในระดับปานกลาง และจากการสังเกตพบว่า พฤติกรรมนักศึกษาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะเรื่องระเบียบวินัย ความสามัคคี มีน้ำใจ นอกจากนี้

นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าสิ่งที่ได้รับเกินความคาดหวังจากการอบรมคือ มีตัวอย่างของการปฏิบัติได้จริงและควรจัดทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะนำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิตเพื่อเตือนสติตนเอง พร้อมทั้งปรับพฤติกรรมตนเองให้ดีขึ้น และจะนำไปเผยแพร่ให้เพื่อนสมาชิกในครอบครัวและชุมชนได้รับทราบ

2.3 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษาหลังการอบรม (7 เดือน)

2.3.1 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรม 8 ประการของนักศึกษาจากการประเมินตนเองของนักศึกษา

นักศึกษาร้อยละ 57.7 ของผู้เข้าอบรม เป็นชายร้อยละ 61.7 หญิงร้อยละ 38.3 พบว่า โดยเฉลี่ยมีพฤติกรรมการปฏิบัติด้านซื่อสัตย์ สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจในระดับมาก ส่วนด้านขยัน ประหยัด มีวินัยโดยเฉลี่ยนักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ นักศึกษายังให้ข้อมูลว่า หลังการอบรมทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองไปในทางที่ดีขึ้น รู้จักพระคุณของพ่อแม่มากขึ้น สำนึกตัวและปรับปรุงตัวเอง และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติของนักศึกษาหลังการอบรมผ่านไป 7 เดือน กับพฤติกรรมก่อนเข้ารับการอบรม จากการประเมินตนเองของนักศึกษาพบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมของนักศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าเดิมทุกด้าน

2.3.2 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรม 8 ประการของนักศึกษา จากการประเมินของอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ผู้สอน

พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติโดยเฉลี่ยในระดับปานกลางในด้านขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สุภาพ มีน้ำใจ และมีพฤติกรรมการปฏิบัติในระดับมากในด้านมีวินัย สะอาด สามัคคี นอกจากนี้ อาจารย์ให้ข้อมูลว่าผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา คือนักศึกษามีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้บริการสังคม มีความรัก ความสามัคคีมากขึ้น มีวินัย ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษามากขึ้น รวมทั้งมีความซื่อสัตย์มากขึ้นและยอมรับว่าโครงการนี้ทำให้นักศึกษามีความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2.3.3 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ
 ของนักศึกษา จากการประเมินของผู้ปกครอง พบว่า โดยเฉลี่ยพฤติกรรมการปฏิบัติของนักศึกษาหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมในทุกด้าน โดยหลังการอบรมนักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติในระดับมากในด้านขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด และมีพฤติกรรมการปฏิบัติในระดับมากที่สุดในด้านมีน้ำใจ ผู้ปกครองของนักศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า หลังกลับจากค่ายอบรม บุตรหลานได้ปฏิบัติตนดีขึ้นมาก มีความรับผิดชอบงาน ขยันช่วยพ่อแม่ทำงาน รู้จักคิด มีน้ำใจรู้จักแบ่งปัน เรียบร้อย มีสัมมาคารวะมากขึ้นและผู้ปกครองนักศึกษากล่าวว่าโครงการนี้ทำให้นักศึกษามีความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2.3.4 เปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของ
 นักศึกษาหลังการอบรม 7 เดือน จากการประเมินตนเองของนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครองของนักศึกษา สรุปได้ดังนี้

- ◆ คุณธรรมด้านขยัน ประหยัด นักศึกษาและอาจารย์ประเมินสอดคล้องกันว่านักศึกษามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง แต่ผู้ปกครองประเมินว่ามีการปฏิบัติในระดับมาก

- ◆ คุณธรรมด้านซื่อสัตย์ สุภาพ นักศึกษาและผู้ปกครองประเมินสอดคล้องกันว่ามีการปฏิบัติในระดับมาก แต่อาจารย์ประเมินว่ามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

- ◆ คุณธรรมด้านมีวินัย อาจารย์และผู้ปกครองประเมินสอดคล้องกันว่านักศึกษามีการปฏิบัติในระดับมาก แต่นักศึกษาประเมินตนเองว่ามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

- ◆ คุณธรรมด้านสะอาด สามัคคี ผลการประเมินของนักศึกษา อาจารย์ และผู้ปกครอง เห็นสอดคล้องกันว่านักศึกษามีการปฏิบัติในระดับมาก

3. การนำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปใช้

นักศึกษาได้นำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ที่วิทยาลัยและที่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ กล่าวคือนักศึกษาขยัน ช่วยแบ่งเบาภาระพ่อแม่ ขยัน ตั้งใจเรียน อดทน รับผิดชอบมากขึ้น ประหยัดในการใช้จ่าย ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา เคารพเชื่อฟังพ่อแม่และอาจารย์มากขึ้น มีความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน รักษาความสะอาด สามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รวมทั้งมีการปฏิบัติตนเป็นคนดีในเรื่องอื่นๆ ด้วย

4. การเปลี่ยนแปลงตนเองของนักศึกษา

นักศึกษานำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ กล่าวคือนักศึกษาขยัน ตั้งใจเรียน ช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว รู้จักประหยัดอดออม มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เชื่อฟังพ่อแม่ อาจารย์ มีความสุภาพ/อ่อนน้อมถ่อมตน ระวังอารมณ์ ฝึกจิตใจให้สงบมากขึ้น รักษาความสะอาด มีความรักใคร่ สามัคคีกันในห้องเพื่อนมากขึ้น มีน้ำใจกับพ่อแม่ อาจารย์ เพื่อนและบุคคลอื่นๆ รวมทั้งมีการปรับปรุงตนเองไปในทางดีขึ้นในด้านลักษณะนิสัย อารมณ์ วินัย ความประพฤติ และการพูดจา เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินการต่อไป

จากการติดตามและประเมินการดำเนินงานครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะสรุปได้ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้สถานศึกษานำวิธีการอบรมนี้มาใช้ในการอบรมนักศึกษา เพราะกระบวนการอบรมครั้งนี้เป็นการปูพื้นฐานคุณธรรมจริยธรรม โดยเน้นฝึกเยาวชนให้เห็นตามความเป็นจริง ตามหลักเหตุและผล และปลูกฝังคุณธรรมต่างๆ เช่น ความกตัญญู การมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน การฝึกมารยาทไทย

ผ

การอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เห็นคุณค่าของตน เห็นโทษของสิ่งเสพติด และการเลือกคบเพื่อน รวมทั้งความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

2. กำหนดให้การอบรมเป็นงานปกติที่ทุกสถานศึกษาต้องดำเนินการกับนักศึกษาใหม่ที่เข้าเรียนทุกคน เพราะเป็นกิจกรรมที่จัดอบรมปฐมนิเทศที่เป็นประโยชน์ ทำให้นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

3. กำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษามีการอบรมนักศึกษาทุกคนอย่างน้อยปีละครั้งและมีกิจกรรมต่อเนื่องในสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนาคุณธรรมเกิดผลต่อเนื่องและยั่งยืน และกระตุ้นให้นักศึกษามีจิตสำนึกในการประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่พึงประสงค์ต่อไป

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทสรุปผู้บริหาร ..... ก

บทที่ 1 บทนำ 1

1. ความเป็นมา 2

2. วัตถุประสงค์ 2

3. ขอบเขตของการติดตามประเมินผล 2

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 3

5. นิยามศัพท์เฉพาะคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ 3

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 5

1. แนวคิดการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมสำหรับเยาวชน 5

2. โครงการค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรม
จริยธรรมนักศึกษาใหม่ 10

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 12

บทที่ 3 วิธีดำเนินการ 21

1. กลุ่มเป้าหมายการเก็บข้อมูล 21

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล 22

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล 22

4. การวิเคราะห์ข้อมูล 24

บทที่ 4 ผลการติดตามและประเมิน 25

1. สภาพทั่วไปและวิธีการจัดกิจกรรมอบรมภาคฤดูร้อน 25

2. พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษา 27

บทที่ 5 สรุปผลการประเมินและข้อเสนอแนะ 43

1. สรุปผลการประเมิน 43

2. ข้อเสนอแนะ 49

บรรณานุกรม

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา

แผนปฏิบัติราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ.2550-2551 กำหนดให้เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนัก สำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคอนโดยใช้คุณธรรมพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา เพื่อให้การศึกษาสร้างคนและสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรม คุณภาพ สมรรถภาพและประสิทธิภาพ โดยมุ่งเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย ด้วยการร่วมคิด ร่วมทำ เชื่อมโยงและเสริมสร้างความเข้มแข็งใน 3 สถาบันหลักคือสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา และจัดทำเป็นยุทธศาสตร์การดำเนินงานรวม 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ปลูกจิตสำนึก สร้างเจตคติ ปรับพฤติกรรม 2) ปรับกระบวนการเรียนรู้ หาดันแบบสืบทอด 3) สร้างภูมิต้านทานโดยเครือข่าย ขยายผล บ้าน สถาบันศาสนา สถานศึกษา ชุมชนและสื่อ และ 4) กำกับ ติดตาม ประเมินผล โดยกำหนดคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ

กิจกรรมภาคฤดูร้อนเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทยในยุทธศาสตร์ที่ 1 ปลูกจิตสำนึก สร้างเจตคติและปรับพฤติกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะเยาวชน นักเรียน นักศึกษา โดยการสร้างเจตคติและแรงบันดาลใจแก่ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

โครงการค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษาใหม่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.1) เป็นโครงการภาคฤดูร้อนที่วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานีได้จัดทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักศึกษาใหม่ปรับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องกฎระเบียบของสถานศึกษา รู้จัก คຸ້นเคยกับผู้สอน มีความสามัคคีระหว่างเพื่อนนักศึกษาและปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม โดยคาดหวังว่านักศึกษาใหม่จะเกิดความสามัคคี มีทักษะในการใช้ชีวิตร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีทัศนคติที่ดี มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกัน มีคุณธรรมและมีวินัย สำหรับการดำเนินการ วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานีได้ประสานงานให้ศูนย์ฝึกอบรมโครงการเผยแพร่ธรรมะสู่เยาวชน วัดป่าบ้านค้อ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีพระปัญญาพิศาลเถร (หลวงพ่อกุศล จิป.ป.ป.โณ) ประธานคณะกรรมการอำนวยการโครงการฯ เป็นผู้ดำเนินการอบรม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการติดตามและประเมินผลโครงการคุณธรรมนำความรู้ในภาพรวม จึงได้ดำเนินการคัดเลือกโครงการค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมภาคฤดูร้อนของวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี เป็นกรณีศึกษาเพื่อให้เห็นสภาพและผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาจากการฝึกอบรมของโครงการโดยคาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับโครงการอื่นๆ ของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้ในการวางแผนในการฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและวิธีการจัดกิจกรรมอบรมภาคฤดูร้อน
2. ติดตามประเมินผลพฤติกรรมการณ์การปฏิบัติคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษาที่เข้ารับการอบรมว่ามีมากน้อยเพียงใด ทั้งก่อนและหลังการอบรม

3. ขอบเขตของการติดตามประเมินผล

เป็นการติดตามประเมินผลโครงการค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษาใหม่ ของวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี ปีการศึกษา 2550

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ทราบผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมอบรมภาคฤดูร้อน และ พฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม ตามยุทธศาสตร์การ เสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทยและเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา นโยบายส่งเสริมการอบรม ปลุกฝังคุณธรรมให้แก่ผู้เรียนต่อไป

5. นิยามศัพท์เฉพาะคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ

นิยามศัพท์เฉพาะในเรื่องคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ในการติดตาม ประเมินผลครั้งนี้ ได้ใช้นิยามของโครงการคุณธรรมนำความรู้ของกระทรวง ศึกษาธิการที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำไว้ ดังนี้

ขยัน หมายถึง ผู้ที่มีความขยันคือผู้ที่ตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องใน เรื่องที่ถูกต้องควร ผู้ที่เป็นคนสู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญ

ประหยัด หมายถึง ผู้ที่มีความประหยัด คือผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็น อยู่ที่เรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของอย่างคุ้มค่า รู้จักทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายของตนเอง อยู่เสมอ

ซื่อสัตย์ หมายถึง ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้ง ต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช่ให้เหตุผลโก่งทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเอง และปฏิบัติอย่างเต็มที่ ถูกต้อง

มีวินัย หมายถึง ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบ ของสถานศึกษา สถาบัน หรือองค์กรหรือสังคมและประเทศ โดยที่ตนเอง ยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ เช่น การแต่งกายที่ถูกต้องตามระเบียบ เข้าแถวรับบริการตามลำดับ

สุขภาพ หมายถึง ผู้ที่มีความสุขภาพ คือ ผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพ และกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าว รุนแรง วางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง

แต่ในเวลาเดียวกันยังคงมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้ที่มีการยาท วางตน
เหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

สะอาด หมายถึง ผู้ที่มีความสะอาด คือ ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย
สิ่งแวดล้อมถูกต้องตามสุขลักษณะ ฝึกฝนจิตใจมิให้ขุ่นมัว จึงมีความแจ่มใส
อยู่เสมอ

สามัคคี หมายถึง ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟัง
ความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความ
มุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหา
และบริหารจัดการความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย
ทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

มีน้ำใจ หมายถึง ผู้ที่มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จัก
แบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจ ผู้ที่
มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติการ
เพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะนำเสนอสิ่งที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมสำหรับเยาวชน
2. โครงการค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษา
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมสำหรับเยาวชน

1.1 แนวคิดการอบรมคุณธรรม

วัดเป็นสถาบันการศึกษาหลักของชุมชน เพราะการศึกษาเริ่มต้นที่วัด โดยพระเป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอน ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่เยาวชน และเป็นแหล่งรวมวิทยาการศาสตร์ในด้านต่างๆ ทั้งศิลปะ วิชาการ วิชาชีพ และการแพทย์ เพราะพระภิกษุมิถุนิธรรมความรู้มากที่สุด โดยเฉพาะบทบาทด้านการอบรมศีลธรรม กิริยามารยาท การประพฤติ ปฏิบัติตน มีการจัดสถานศึกษาในวัด ซึ่งมีส่วนให้ชุมชนและวัดมีความผูกพันกัน เกื้อกูลกัน และส่งเสริมกัน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาใหม่ รัฐได้เข้ามามีบทบาทและทำหน้าที่แทนวัด แยกวัดออกจากโรงเรียน แยกความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชนออกจากกัน ความสำคัญของวัดและพระภิกษุก็ลดน้อยลง ประชาชนจึงห่างเหินและถูกละเลยในการอบรมศีลธรรม คุณธรรม เกิดความตกต่ำทางศีลธรรม คุณธรรม ทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่วัดโดยพระภิกษุซึ่งเป็นผู้นำทางด้านจิตใจจะได้ทำหน้าที่ด้านการเผยแผ่อบรมศีลธรรม คุณธรรม ให้กลับคืนมา และเป็นประโยชน์สะท้อนกลับที่จะชักนำชุมชนให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้ามาช่วยพัฒนาวัดและพัฒนาสังคมได้ (ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ (ที่ระลึก 80 ปี ปัญญานันตะ). 2533)

การจัดอบรมค่ายคุณธรรมเกิดจากแนวคิดของพระภิกษุที่สังเกตเห็นปัญหาของสังคมที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน และมีความต้องการให้เยาวชนในวัยศึกษาเล่าเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ศีลธรรม คุณธรรม เพื่ออบรมเยาวชนให้เป็นคนดี ถือเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกในการอบรมคุณธรรมและมีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนในสถานการณ์ปัจจุบันที่กระแสสังคมชักนำคนไปในทางไม่ดี ทั้งนี้การจัดอบรมค่ายคุณธรรมมีความแตกต่างจากการอบรมโดยทั่วไปที่ส่วนใหญ่เป็นการพูดให้ฟัง โดยใช้เวลาไม่มากและใช้วิทยากรเพียงคนเดียวก็สามารถทำได้ แต่การจัดค่ายคุณธรรมต้องมีความพร้อมหลายด้าน ทั้งสถานที่ เวลา บุคลากรเข้าอบรม และผู้ให้การอบรม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพระภิกษุ การจัดอบรมค่ายคุณธรรม จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างพระภิกษุ ฆราวาส และครู รวมกันเป็นกลุ่มคณะวิทยากร และได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษาจัดนักเรียนเข้าอบรม รวมทั้งผู้ปกครองอนุญาตให้บุตรหลานมาอยู่ค่ายพักแรม ในการจัดค่ายอบรมคุณธรรม หากโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่มีความพร้อมก็สามารถจัดได้ในสถานศึกษา แต่ส่วนใหญ่แล้วมักจะจัดอบรมที่วัด (ปัญญานันทภิกขุ, ในพระสุรศักดิ์ สุรญาโณ , เมตตา อิศราภรณ์, 2543)

ความสำเร็จของการจัดค่ายอบรมคุณธรรม แม้ผู้ผ่านการเข้าค่ายอาจประเมินผลออกมาไม่เห็นเป็นรูปธรรมในทันที แต่ลักษณะการจัดค่ายที่ต้องเริ่มต้นจากความต้องการของสถานศึกษา และความยินยอมของผู้ปกครองที่สนับสนุนให้บุตรหลานมาเข้าค่ายอบรมคุณธรรมที่วัดก็ถือว่าเป็นความสำเร็จในด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความรับผิดชอบที่จะนำเยาวชนเข้ารับการอบรม บ่มนิสัย ปรับเปลี่ยนทัศนคติไม่ให้เกิดพฤติกรรมผิดตนออกนอกกรอบศีลธรรม การจัดอบรมค่ายคุณธรรมจึงเปรียบเสมือนการนำบุตรหลานมาฝึกวัดกันทางจิตใจ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันก่อนเกิดปัญหาความตกต่ำทางศีลธรรม (ปัญญานันทภิกขุ, ในพระสุรศักดิ์ สุรญาโณ, เมตตา อิศราภรณ์, 2543)

การอบรมคุณธรรมแบบเข้าค่ายพักค้างแรม อาจมีชื่อเรียกได้หลายชื่อที่แตกต่างกันไป เช่น ค่ายคุณธรรม ค่ายพุทธธรรม ค่ายพุทธบุตรหรือค่ายศีลธรรม

แต่มีจุดหมายเดียวกันคือจัดการอบรมคุณธรรม ให้ความรู้ความเข้าใจทางธรรม ตามหลักพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนเพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เป็นการศึกษาทั้ง 3 ส่วน เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และ ปัญญา มีการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติจริง ได้แก่ การฟังธรรม สนทนาธรรม ชักถามปัญหา มารยาท สวดมนต์ เจริญภาวนา และศาสนพิธี เป็นต้น (ปัญญานันทภิกขุ, ในพระสุรศักดิ์ สุรญาโณ , เมตตา อิศราภรณ์, 2543)

1.2 แนวคิดการจัดกิจกรรมอบรมค่ายในทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุ

ท่านพุทธทาสภิกขุ ให้แนวคิดในการจัดฝึกอบรมว่า การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่มนุษย์ นอกเหนือจากการศึกษาในชั้นเรียน โดยเฉพาะการให้การฝึกอบรมแก่ผู้ที่เป็นวัยรุ่นหรือเยาวชน เพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งตรงกับเป้าหมายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มุ่งเน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ เก่ง ดี มีสุข เพื่อนำส่งมอบสู่คุณภาพอย่างยั่งยืน (ทักษิณีย์ สิทธิสุวรรณ. 2545 :6) และพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในการอบรมสั่งสอน ซึ่งผู้สอนต้องมีวินัยเคร่งครัดและมีความรู้ทางวิชาการเป็นอย่างดี ก็จะเป็นแบบอย่างและมีคุณสมบัติเหมาะสมในการถ่ายทอดการอบรม ท่านพุทธทาสภิกขุได้บันทึกไว้ว่า “การศึกษาต้องมีหลักมุ่งหมายธรรมชีวิต ประกอบด้วย 5 ดี 1 เต็ม ได้แก่ ลูกดี ศิษย์ดี เพื่อนดี พลเมืองดี สาวกดี ที่สำคัญคือความเป็นมนุษย์ที่เต็ม โดยการอบรมหลักธรรมให้แก่เยาวชนและนักเรียน” (พระมหาสง่า สุภโร. 2536 : 4-5)

นอกจากนี้ ท่านให้ทัศนะเกี่ยวกับเยาวชนว่า เป็นวัยที่จะเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ยังไม่สมบูรณ์ จะเป็นผู้ใหญ่ก็ยังไม่ใช่ จะเป็นเด็กก็ไม่เชิง เรียกว่า “หัวเลี้ยวหัวต่อ” ซึ่งทำให้เกิดปัญหาของเยาวชนทั่วโลก เช่น เป็นอันธพาล ยกพวกตีกัน มีค่านิยมที่ผิด เห็นผิดเป็นชอบและทำตามใจชอบ ดังนั้น ท่านจึงมีเป้าหมายในการแก้ปัญหาให้แก่เยาวชน ดังนี้

1. ชาวคนไทยต้องเป็นอิสระ คือ เป็นไทยต้องเป็นอิสระ ที่ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน เป็นอิสระที่ถูกที่ควร อย่าเป็นทาสฝรั่งที่ประพฤติไม่ดี เช่น อย่ายาลอกเลียนแบบวัฒนธรรมของฝรั่ง

2. ชาวชนต้องนับถือศาสนา เคารพบิดามารดา นับถือครูอาจารย์ ก็จะไม่ทำสิ่งที่เป็นปัญหาของสังคม ชาวชนต้องเดินตามกฎระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด

3. ชาวชนต้องประพฤติให้ดีที่สุด อย่าเหยียบย่ำประเพณีอันดีงามของไทย

4. ชาวชนต้องเป็นคนดี ทำสิ่งที่เป็นหน้าที่โดยตรง คือศึกษาเล่าเรียนให้ดีที่สุด

5. ชาวชนต้องอดทนให้มีความดี อย่าย่ำแย่ตัว ปล่อยใจไปในสิ่งยั่วๆต่างๆ ต้องมีความละเอียด อดทน อดกลั้น

6. ชาวชนต้องบังคับตัวเองให้ได้ด้วย 5 ดี คือ เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และเป็นสาวกที่ดีของพระศาสดาแห่งศาสนาของตน

การแก้ปัญหาดังกล่าว ต้องจริงใจที่จะทำให้ดี บังคับตัวเองให้ทำดีให้ได้ มีขันติ อดทนที่จะทำดี ยิ่งดีมากยิ่งต้องทนมาก สละสิ่งเลวร้ายออกไป ก็เป็นคนดีได้ ปัญหาชาวชนก็จะหมดไป

ส่วนการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมเพื่ออบรมกาย ท่านจัดสถานที่บรรยากาศค่ายซึ่งท่านเรียกว่าจัดให้เป็นเกลอกระบธรรมชาติ ใกล้ชิดธรรมชาติ โดยถือเอาคำว่า สอนโมกข์ มาเป็นข้อคิด ซึ่งมีความหมายว่า อารามที่เป็นกำลังของความหลุดออกไปได้จากความทุกข์ อารามแปลว่าสวนป่า โมกข์ แปลว่าหลุดพ้น คือเรียนธรรมะจากธรรมชาติ

หลักวิธีการอบรม ท่านกล่าวไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) ทำให้ได้ยินได้ฟัง ได้ดู 2) ทำสิ่งที่ดี ที่ยากลำบาก ที่เสียสละให้ดู อยู่อย่างงดงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย 3) เป็นผู้อยู่เหนือกิเลสและความทุกข์ให้ดู มีความสุขให้ดู ทั้ง 3 ประการหมายรวมถึงคุณสมบัติของพระภิกษุผู้ให้การอบรม

(ศูนย์สืบอายุ พระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ (ที่ระลึก 80 ปี ปัญญา
นันทะ). 2533 : 53 - 71)

สำหรับการวัดประเมินผลในการจัดฝึกอบรม ในความเห็นของท่านพุทธ
ทาสภิกขุนี้ผู้ผ่านการอบรมแล้วจะมีคุณธรรมมากขึ้นเพียงใดคงประเมินได้ยาก
แต่การวัดผลนั้นจะเน้นที่ผลจากการปฏิบัติอันเกิดขึ้นภายในตน ไม่ได้วัดที่
การสอบได้หรือสอบตก

1.3 แนวคิดการจัดกิจกรรมอบรมภายในทัศนะของท่านปัญญานันทภิกขุ

ท่านปัญญานันทภิกขุ ให้ทัศนะเกี่ยวกับเยาวชนว่า เยาวชนเป็นจุด
ผ้าขาวหรือไม้อ่อน จะแต่งแต้มเติมสีหรือตัดดองอย่างไรก็ทำได้ง่าย “เป็นไม้อ่อน
ที่ตัดง่าย” ดังนั้น ถ้าเยาวชนไม่ได้รับการอบรมทางด้านจิตใจก็จะหลงไป
ตามอำนาจฝ่ายต่ำ นำไปสู่ความเสื่อมได้ (ปัญญานันทภิกขุ ในพระสุรศักดิ์
สุรญาโณ, เมตตา อิศราภรณ์ 2543 : 17)

เป้าหมายในการเข้าค่ายคุณธรรมในทัศนะของท่านปัญญานันทะนั้น เป็น
การมาอยู่พักแรม คืออยู่แบบพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธเจ้าอยู่เพื่อผู้อื่น คือ
ไม่สร้างปัญหาให้ผู้อื่น การมาอยู่เข้าค่าย อยู่อย่างฝึกตน ท่านได้ให้หลักในการ
ประพฤติปฏิบัติคือ การทำแต่สิ่งที่ดีงาม และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
ซึ่งเป็นแนวทางการอบรมคุณธรรมให้แก่เยาวชนได้ดี และสอดคล้องกับ
สถานการณ์ปัจจุบัน โดยยึดหลักความร่วมมือ คือสร้างที่แม่ แก่ที่พ่อ ต่อที่ครู
เชิดชูที่พระสงฆ์หรือบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) (เมตตา อิศราภรณ์. ม.ก.-มิ.ย.
2545 : 19)

หลักการปลูกฝังคุณธรรมของท่านปัญญานันทภิกขุ

1) จุดมุ่งหมายการปลูกฝังอบรม เยาวชนจะต้องเป็นลูกที่ดีของพ่อ
แม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดี
ของประเทศชาติ เป็นศาสนิกที่ดีของศาสนา และเยาวชนจะต้องให้สัตยา
ปฏิบัติญาณแก่ตนเองว่าจะไม่กระทำความชั่วทรมาน จะทำแต่สิ่งที่ดีงาม และจะทำ
ตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

2) คุณสมบัติพระภิกษุผู้ทำหน้าที่อบรม หลวงพ่อปัญญานันทะได้กล่าวธรรมโอวาทในโอกาสเปิดศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ตอนหนึ่งว่า “ผู้ใดที่จะทำงานให้แก่พระพุทธศาสนา เบื้องต้นต้องมอบกายถวายชีวิตแก่งานพระพุทธศาสนา ก่อน แล้วสร้างตัวให้เจริญด้วยความรู้ ความสามารถ พร้อมกับต้องปฏิบัติตนให้จิตใจมั่นคงอยู่ในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำงานโดยไม่หวังผล ตั้งใจทำงานเพื่องาน ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่อย่างแท้จริง ต้องทำงานเพื่อให้”

2. โครงการค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาใหม่

วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี ได้จัดทำโครงการค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษาใหม่ โดยประสานงานไปยังศูนย์ฝึกอบรมโครงการเผยแพร่ธรรมะสู่เยาวชน วัดป่าบ้านค้อ ซึ่งมีพระปัญญาพิศาลเถร (หลวงพ่อบุญ จิป.ปญ.โญ) เป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการโครงการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ชื่อโครงการ	ค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาใหม่
ผู้รับผิดชอบ	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี (นายชาญ ศรีปาน)
วัตถุประสงค์	1. เพื่อปรับความรู้ความเข้าใจระเบียบ กฎเกณฑ์ของสถานศึกษา 2. เพื่อให้ให้นักศึกษาใหม่รู้จักและคุ้นเคยกับผู้สอนในสถานศึกษา 3. เพื่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างเพื่อนนักศึกษา 4. เพื่อฝึกสมาธิและการปฏิบัติตนให้เป็นคนดีของสังคม
กลุ่มเป้าหมาย	นักศึกษาใหม่ (ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่1) จำนวน 240 คน
ระยะเวลา	วันที่ 9 - 11 พฤษภาคม 2550
สถานที่ฝึกอบรม	ณ วัดป่าบ้านค้อ ตำบลเขื่อน้ำ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

เทคนิควิธีการที่ใช้	การบรรยายธรรม การเล่นเกมธรรมะ การดูวีดิทัศน์ การฝึกปฏิบัติจริง นั่งสมาธิ เดินจงกรม
เนื้อหาในการอบรม	หลักธรรมคำสอนทางศาสนา มารยาทที่งดงาม การกราบไหว้ การทำสมาธิฝึกจิต
วิทยากร	พระ ครูอาจารย์ อุบาสิกา
งบประมาณ	55,500 บาท (ห้าหมื่นห้าพันห้าร้อยบาท)
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	จากโครงการค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรม จริยธรรม นักศึกษาใหม่ คือนักศึกษาใหม่มีความสามัคคีและความคุ้นเคยกัน มีทักษะการใช้ชีวิตร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีทัศนคติที่ดีและมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกัน รวมทั้งมีคุณธรรมในหน้าที่และมีวินัยต่อกฎระเบียบของสังคม

ประวัติความเป็นมาของสถานฝึกอบรม (วัดป่าบ้านค้อ)

วัดป่าบ้านค้อ ตำบลเขื่อน้ำ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ได้ก่อตั้งโดยการนำของพระปัญญาพิศาลเถร (หลวงพ่อบุญ จิป.ป.ป.ญ.โญ) เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2528 มีเนื้อที่โดยรวม 410 ไร่ ปัจจุบันวัดป่าบ้านค้อ มีอาคารสถานที่และสาธารณูปโภคสามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมได้จำนวนมาก อีกทั้งสถานที่ของวัด รมรื่นเป็นป่าที่เหมาะสมแก่การปลีกวิเวกของผู้ที่ประสงค์จะปฏิบัติธรรม ในส่วนของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดอุดรธานีกำหนดให้วัดป่าบ้านค้อ เป็นศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติประจำจังหวัดอุดรธานี นอกจากนี้ในบริเวณวัดยังมีปูชนียสถานที่สำคัญ คือ พระมหาธาตุเจดีย์เฉลิมพระบารมีพระนวมินทร์ (สูง 172 เมตร) และต้นพระศรีมหาโพธิ์ โดยอัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา

วัดป่าบ้านค้อ ภายใต้อำนวยการของหลวงพ่อบุญ ได้ดำเนินการอบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนในสถาบันการศึกษาทุกระดับ โดยการอบรมธรรมขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตให้สามารถ

อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในการอบรมจะมุ่งเน้นความกตัญญูคุณทวดเวที ต่อผู้มีพระคุณ ได้แก่ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ แนะนำการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในเรื่อง การคบเพื่อน การศึกษา ค่านิยมต่างๆ โดยเน้นการฝึกคิด ฝึกการวิเคราะห์ ไตร่ตรอง หาเหตุผล โดยศึกษาธรรมชาติจากธรรมชาติเพื่อหาอบายธรรม มาเป็นสื่อสอนใจหรืออบรมจิตใจ เพื่อให้เยาวชนรู้จักคิดเป็น คิดอย่างมีเหตุผล แยกแยะสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ รวมทั้งสอนให้รู้วิถี การดำเนินชีวิตของตนเองและการอยู่ร่วมกับสังคม รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันต่อ ยาเสพติดและค่านิยมที่ผิดๆ ของเยาวชน นับถึงปัจจุบันมีผู้ผ่านการอบรมกว่า หนึ่งแสนคนจากหลากหลายจังหวัดทั่วทุกภาคของประเทศ หลังจากอบรม นักเรียนให้มีจริยธรรมและศีลธรรมอันดีงามในโรงเรียน โดยอาศัยความร่วมมือ จากคณะครู อาจารย์และเยาวชนผู้นำที่เคยผ่านค่ายการอบรมเป็นแกนนำใน การสร้างวัฒนธรรมอันดีงาม ซึ่งทำให้โรงเรียนและทุกคนในโรงเรียนมีแนวทาง อยู่ร่วมกัน ด้วยความเอื้อเฟื้อและมีความสุข

สำหรับประวัติโดยย่อของพระปัญญาพิศาลเถร (หลวงพ่อทูล จิป.ปป.ญ.โณ) เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านค้อ เข้ารับการบรรพชาอุปสมบทเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2504 ขณะอายุได้ 26 ปี โดยมีพระธรรมเจดีย์ (จุม พนธุโล) เป็นพระอุปัชฌาย์ ในช่วงแรกก็ออกปฏิบัติภาวนานั้นท่านได้จาริกบำเพ็ญ สมณธรรมไปยังสถานที่สัมปายะหลายแห่ง ได้เข้าถวายตัวเป็นลูกศิษย์หลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล จนกระทั่งครูอาจารย์ละสังขารไปแล้ว ท่านจึงได้นำคณะ ศิษย์มาพำนักปฏิบัติธรรมอยู่วัดป่าบ้านค้อและทำหน้าที่เจ้าอาวาสตราบจนกระทั่ง ปัจจุบัน และในวันที่ 12 สิงหาคม 2547 ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะ นามว่า “พระปัญญาพิศาลเถร”

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปประเด็นที่สำคัญได้ ดังนี้

พระมหาสง่า สุภโร (2536 : 4-5) ได้ศึกษาเรื่องปรัชญาการศึกษา พุทธทาสถิกขุกับการพัฒนาสังคมไทย พบว่า ท่านพุทธทาสถิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า ระบบการศึกษาที่ถูกต้องนั้น ต้องทำให้นักศึกษามีความรู้ทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ ความรู้ทางวิชาการ ความรู้ทางจริยธรรม และความรู้ในการอยู่ร่วมกัน โดยประสานพุทธธรรมเข้าไปในการศึกษาไทย เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้และความประพฤติที่ถูกต้อง ดังนั้น การศึกษาของพระสงฆ์ จึงจำเป็นต้องเดินตามแนวปรัชญาของท่านพุทธทาส ซึ่งพระสงฆ์ที่มีวินัยอย่างเคร่งครัดและมีความรู้ทางวิชาการเป็นอย่างดี ย่อมเป็นแบบอย่างที่ดีและมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะสอนผู้อื่นได้

พระมหาทวีป กตปุญโญ (2538 : ก-ข) ได้ศึกษาวิเคราะห์งานปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม ของท่านปัญญาณันทถิกขุที่เกี่ยวกับเยาวชนและผู้อยู่ในมัชฌิมวัย พบว่า งานปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมของปัญญาณันทถิกขุได้เจริญรอยตามปฏิปทาที่พระพุทธเจ้าได้ทรงปฏิบัติมา เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์โดยเริ่มปลุกฝังตั้งแต่เยาว์วัยไปจนถึงวัยสูงอายุ วิธีการที่ท่านปัญญาณันทถิกขุใช้ในการปลุกฝังมีอยู่หลายวิธี ท่านได้คิดค้นและดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมที่ท่านปัญญาณันทถิกขุนำมาปลุกฝังแก่เยาวชนได้แก่ จริยธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาตน การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การอนุรักษ์ธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อโลก ซึ่งจากการวิจัยภาคสนามพบว่า คุณธรรมจริยธรรมที่ท่านปัญญาณันทถิกขุนำมาปลุกฝังได้รับความสนใจจากทุกกลุ่มเป็นอย่างมาก

ทัศนีย์ สิทธิสุวรรณ (2545 : ข-ค) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมธรรมะตามแนวคิดทางการศึกษาของท่านพุทธทาสถิกขุเพื่อพัฒนาสังคม พบว่า แนวคิดทางการศึกษาของท่านพุทธทาสเพื่อพัฒนาสังคมเน้นการใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาในการจัดการศึกษาเพื่อให้ทุกคนรู้จักชีวิตและแก้ปัญหาชีวิต ให้การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาที่เข้าถึงบรมธรรม คือธรรมอันสูงสุดที่มนุษย์ควรศึกษาและปฏิบัติอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ท่านพุทธทาสถิกขุ

ได้สอนให้เยาวชนรู้จักผู้ที่ให้แสงสว่างแก่ชีวิตโดยประพติตนเป็นคนกตัญญู ซึ่งเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง

พระมหาวัชชัย คุณากโร (2542 : 1-2) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรของวัดปัญญา นันทาราม พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ได้ทำหน้าที่ของชาวพุทธ เป็นคนดี ได้ปฏิบัติธรรม มีระเบียบวินัย ได้ศึกษาธรรมะ เข้าใจศาสนามากขึ้น และได้สัมผัสธรรมชาติ มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่าได้เที่ยวสนุกภายในวัด และนำเบื้อง ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านสถานที่ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็น ว่า สถานที่มีความเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรม มีความสงบร่มรื่นเป็น ธรรมชาติ มีส่วนสนับสนุนให้การฝึกอบรม ด้านวิทยากร พบว่า วิทยากรแต่ละ ท่านมีความรู้ ความสามารถ มีการเตรียมข้อมูลมาเป็นอย่างดี สามารถถ่ายทอด และให้ความรู้ตามเนื้อหาสาระของหลักสูตรได้เป็นอย่างดี มีเทคนิคในการ ฝึกอบรม ด้านวิธีการ พบว่า เป็นวิธีการที่ดี สามารถฝึกอบรมให้นักเรียนมี ระเบียบวินัย เข้าใจในกิจกรรมและเนื้อหาสาระได้เป็นอย่างดี ด้านเนื้อหาทาง วิชาการ พบว่า มีความเหมาะสมฝึกอบรมให้นักเรียน เป็นบุตรที่ดีของพ่อแม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นสาวกที่ดีของศาสนา เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ อบรมคุณธรรม พบว่า เนื้อหาและกิจกรรมฝึกอบรมเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความกตัญญู มีระเบียบวินัย และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ด้านเวลา พบว่า ระยะเวลาที่มีความเหมาะสมกับการฝึกอบรมคุณธรรม ตาราง เวลาการทำกิจกรรมเหมาะสม ด้านบริการ พบว่า พระพี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่ให้ การดูแลอย่างดี และมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีหลักสูตรฝึกอบรมพระสงฆ์ให้มี ความรู้ความสามารถเพื่ออบรมเยาวชน ควรจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมที่ชัดเจนและเหมาะสมกับวัยของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และควรมีการ ประสานงานระหว่างวัดกับโรงเรียนที่ทำงานพัฒนาเยาวชน โดยเฉพาะโครงการ อบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้การพัฒนาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สุทธินันท์ จันทนา (2546 : 1-2) ได้ศึกษาเรื่องการติดตามผลเยาวชนที่ผ่านโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรของวัดปัญญานันทาราม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่ผ่านการอบรมในปี 2544 จำนวน 351 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.4 อายุระหว่าง 15-18 ปี ร้อยละ 60.1 กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมปีที่ 5 ร้อยละ 47.7 ผลการศึกษาความรู้ในหลักธรรม พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ในหลักธรรม คือ เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นศิษย์ที่ดีของอาจารย์ การเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และเป็นสาวกที่ดีของศาสนา ผลการศึกษาการนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พบว่า ส่วนใหญ่นำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันบ่อยครั้ง ผลการศึกษาเจตคติของเยาวชนต่อโครงการอบรมคุณธรรมค่าย พบว่า มีเจตคติที่ดีต่อโครงการ ส่วนปัญหาในการนำหลักธรรมไปปฏิบัติ พบว่า ปัญหาอันดับหนึ่งในการนำหลักธรรมไปปฏิบัติที่บ้านคือไม่มีผู้นำปฏิบัติ ปัญหาในการนำไปปฏิบัติที่โรงเรียนอันดับหนึ่งคือไม่กล้าปฏิบัติเพราะอายเพื่อน และปัญหาในการนำไปปฏิบัติในสังฆม/ชุมชนอันดับหนึ่งคือไม่กล้าแสดงออก จากการศึกษาได้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ สถาบันครอบครัวให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชน ร่วมกับสถาบันศาสนา สถาบันการศึกษาสานต่อกิจกรรมของโครงการโดยปฏิบัติเป็นแบบอย่างและร่วมกิจกรรมแก่เยาวชน สถาบันศาสนา โดยเฉพาะวัดในชุมชนควรดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมให้แก่เยาวชนอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกพื้นที่ สถาบันการศึกษาควรร่วมมือกับสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาในการส่งเสริมคุณธรรมให้แก่เยาวชน ครูอาจารย์ควรมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมและเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชน และสถาบันอื่น โดยเฉพาะสื่อมวลชนควรเข้ามามีส่วนร่วมกับสถาบันต่างๆ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมให้แก่เยาวชน

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ ได้ศึกษาวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่างๆ (ศูนย์คุณธรรม, 2549) มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในเวียดนามเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่เด็กโดยสอดแทรกอยู่ในคำสอนของผู้อาวุโส และสอดแทรกอยู่ในรูปแบบการเรียนการสอนที่อยู่ในชั้นเรียน คุณธรรม จริยธรรมที่ชาวเวียดนามส่วนใหญ่ยึดถือเป็นหลักในการดำรงชีวิตคือคำสอนของอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ มีการตีประกาศหลักคำสอนสำคัญห้าข้อไว้ตามสถาบันการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา ดังนี้ 1) รักประเทศชาติ รักประชาชน 2) เรียนเก่ง ทำงานเก่ง 3) รักษาอนามัยดี 4) มีวินัยดี และ 5) ซื่อสัตย์ กล้าหาญ ทั้งนี้สังคมนิยมได้ปลูกฝังอบรมสั่งสอนแนวทางการดำเนินชีวิตด้วยใจ เขียวชนรุ่นใหม่จะซึมซับและสั่งสอนในรุ่นถัดไป เป็นเสมือนคำขวัญในโรงเรียนที่ทุกคนสามารถท่องจำได้ คนเวียดนามจะได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมทั้งในและนอกโรงเรียน โดยเริ่มจากครอบครัว คือเด็กๆจะได้รับคำสั่งสอนจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายในทุกเรื่องที่ทำให้เป็นเด็กดี และเมื่อเข้าสู่โรงเรียนก็มีวิชาคุณธรรมที่สอนเกี่ยวกับการเป็นคนดีว่าต้องทำอะไร ซึ่งได้บรรจุไว้ในหลักสูตร

ประเทศศรีลังกา ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การปลูกฝังคุณธรรมสำเร็จคือ รัฐให้ความสำคัญและเข้ามารับผิดชอบหลักสูตรการสอนของโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยผลิตตำราที่ใช้ในการเรียนการสอนและให้ฟรีสำหรับนักเรียนทุกระดับชั้น ครูผู้สอนต้องผ่านหลักสูตรพุทธศาสนามีประกาศนียบัตรรับรอง และรัฐให้ความสำคัญด้วยการยกย่องครูที่ทำการสอนมา 10 ปี โดยจัดงานฉลองอย่างสมเกียรติในระดับจังหวัด นอกจากนี้ นักเรียนที่ผ่านหลักสูตรพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะได้คะแนนพิเศษ 10 คะแนนเมื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นวิธีการสร้างค่านิยมและย้ำให้เห็นว่ารัฐให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง

ประเทศฟินแลนด์ มีการสอนคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน โดยรัฐเข้ามามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียน พอมาถึงการศึกษาภาคบังคับได้มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตใจเมตตา มีความ

รับผิดชอบทางจริยธรรม การสอนค่านิยมและคุณธรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยเด็กที่พ่อแม่จะขึ้นทะเบียนที่สำนักงานศาสนาจะได้สิทธิโดยอัตโนมัติในการเข้าเรียน ส่วนเด็กที่พ่อแม่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนจะได้เรียนจริยธรรมในวิชาชีวิตที่โรงเรียนซึ่งทุกคนมีสิทธิ์เข้าเรียน

ประเทศเยอรมนี รัฐบาลปลูกฝังคุณธรรมและอบรมสั่งสอนสร้างให้คนเยอรมันรู้จักหน้าที่ของตน ซื่อตรงต่อหน้าที่ มีวินัย มีความสะอาด ประหยัด สามัคคี แนวทางในการปลูกฝังคุณธรรม เริ่มที่ระดับปฐมวัยโดยไม่นับท่องจำถ้อยคำเพียงอย่างเดียว แต่เน้นให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติทั้งการทำกิจกรรมต่างๆ การเล่น และการพูดคุยกัน โดยไม่ต้องเรียนมาก เพื่อให้เด็กรักการไปโรงเรียน มีเพื่อนเล่น เน้นวิถีชีวิตของเด็กตั้งแต่การกิน การอยู่ การดู การฟัง จนถึงการพัฒนาทักษะทางด้านร่างกาย การคิด การกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ที่สำคัญคือตำราเรียนของคนเยอรมันจะเขียนให้เข้าใจและปฏิบัติได้ง่าย

จากงานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่างๆ ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งให้เห็นว่ารัฐให้ความสำคัญและเข้ามามีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง ซึ่งบรรจุไว้ในหลักสูตรเพื่อซึมซับคุณความดีผ่านการเรียนการสอน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมที่บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ครอบครัวและชุมชน (สกศ. 2549) สาระโดยสรุป ดังนี้

ครอบครัว หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในครอบครัวคือ พ่อแม่ญาติผู้ใหญ่ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี กระตุ้นเตือนสม่ำเสมอเพื่อให้ลูกหลานรู้จักคิดวิเคราะห์ พูดและยิ้มเตือนบ่อยๆ มีเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าสิ่งใดควรปฏิบัติหรือควรละเว้น และต้องให้ความใกล้ชิดสนิทสนม รวมทั้งปลูกฝังทัศนคติการดำรงชีวิตที่ดีเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต จากงานวิจัยได้ยืนยันความสำคัญของ

สถาบันครอบครัวในการหล่อหลอมเด็กและเยาวชนว่าไม่มีองค์กรใดที่จะทดแทน บทบาทพ่อแม่ได้ ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการหล่อหลอมคุณลักษณะของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะพ่อแม่ ผู้ใหญ่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน

สถาบันการศึกษา ให้ความสำคัญในการจัดกลไกกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การวิเคราะห์แยกแยะดี-ชั่ว มีสติรู้เท่าทันและคิดอย่างมีหลักการและเหตุผล สอนให้รู้และปฏิบัติเป็น ความรู้เน้นพัฒนากายและจิต โดยเน้นพฤติกรรมที่แสดงออกที่ผ่านกระบวนการคิดและวิเคราะห์ทางปัญญาแล้ว เน้นการฝึกพฤติกรรมจากต้นแบบที่ดี สร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคมไทย มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม เรียนรู้จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น ในเรื่องกระบวนการวัดผลจะยึดหยุ่นตามความเหมาะสมของบริบท เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่สัมพันธ์กับครอบครัว โรงเรียน วัดและชุมชน หลายประเทศได้ให้ความสำคัญอย่างมากในการหล่อหลอมเด็กตั้งแต่ระดับอนุบาล และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องในการศึกษาระดับที่สูงขึ้น การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยสถานศึกษาในหลายประเทศที่ได้ผลดีนั้น ไม่ได้เน้นเพียงการจัดเป็นรายวิชา แต่สอนผ่านกระบวนการกิจกรรมที่เชื่อมโยงชีวิตจริงกับสิ่งรอบข้างและสภาพแวดล้อม การเรียนการสอนในหลายวิชามีเป้าหมายสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สถาบันศาสนา การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของสถาบันศาสนา แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม เน้นในเรื่องการมีวินัย การปฏิบัติตามกฎ การประหยัด ความรับผิดชอบ ความขยัน และเสียสละ ด้านจิตใจ เน้นเรื่องความรัก ความมุ่งมั่น และด้านความรู้/ปัญญา เน้นเรื่องความมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ จิตสาธารณะ ส่วนวิธีการอบรมพฤติกรรมจะเน้นการฝึกให้ปฏิบัติ ปลูกจิตสำนึกโดยกระตุ้นให้คิด ฝึกสมาธิเพื่อให้เกิดปัญญา จัดบรรยากาศให้แหล่งเรียนรู้ การนำทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ สร้างสรรค์สังคมตั้งแต่การณรงค์เรื่องการปฏิบัติธรรม ความกตัญญู ความเคารพในอาวุโส ความมีจิตสำนึกต่อ

สังคม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อน้อมนำวจุใจให้คนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะเด็ก และเยาวชนให้สนใจ ได้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผ่านการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การออกช่วยเหลือสังคม ให้การอบรมแก่สถาบันการศึกษา โดยจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น การจัดกิจกรรมค่ายฤดูร้อน เพื่อฝึกฝนเยาวชนด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

ชุมชน ในชุมชนมีสถาบันมากมาย การดำเนินงานจึงใช้ความร่วมมือ และการประสาน รูปแบบการปลูกฝังจึงขึ้นอยู่กับลักษณะของชุมชนว่าเป็น ชุมชนเมืองหรือชุมชนชนบท จึงได้มีการตั้งเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม กระบวนการปลูกฝังให้ความสำคัญด้านสาระการเรียนรู้ ซึ่งเน้นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียน ก่อน จากนั้นจะเน้นไปเรื่องไกลตัวผู้เรียน โดยเริ่มที่เน้นการพึ่งพาตนเอง การ ขยัน ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การอดออม การมีระเบียบวินัย และ ความรักชาติ ขณะเดียวกันสื่อสารมวลชนก็ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของ ผู้คนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นเครื่องมือสื่อสารที่รวดเร็วและกว้างขวาง และ ผู้คนในปัจจุบันที่ใช้เวลาอยู่กับโทรทัศน์นานหรือใช้เวลากับอินเทอร์เน็ต และ สื่อมัลติมีเดีย เช่น ซีดี วีซีดี หลายประเทศใช้ประโยชน์จากเครื่องมือดังกล่าว เพื่อสื่อสารสาระคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

จากงานวิจัยและพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมที่ บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ครอบครัวและชุมชน ชี้ให้เห็นว่า สถาบันต่างๆ ร่วมกันดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะ สถาบันศาสนาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอน การ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องและ เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต

นอกจากนี้ จากการติดตามและประเมินผลโครงการคุณธรรมนำความรู้ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาร่วมกับสวนดุสิต

โพลสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 8 ประการของนิสิต นักศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคีและมีน้ำใจ พบว่าคุณธรรมที่นิสิตนักศึกษาควรมี 3 อันดับแรกคือ ความซื่อสัตย์ มีวินัย ขยัน พบอีกว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 3 อันดับแรกคือ ครอบครัว เพื่อน ครูอาจารย์ ส่วนอุปสรรคที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 3 อันดับแรกคือ เพื่อนหรือคนรอบข้าง สื่อ และสิ่งแวดล้อม

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวโดยสรุปได้ว่า การอบรม คุณธรรมจริยธรรมต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจและความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษา สถาบันศาสนาและครอบครัว/ชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกใน ความรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมให้แก่เด็กและ เยาวชนได้อย่างเหมาะสมและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตเยาวชนให้เจริญด้วยคุณธรรม และความรู้ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการ

การติดตามประเมินผลครั้งนี้มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. สร้างเครื่องมือ
4. คณะผู้ประเมินประสานงานกับผู้บริหารวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี ขออนุญาต เข้าไปสังเกตการณ์การฝึกอบรม โดยการสังเกตกิจกรรมและขั้นตอน กระบวนการฝึกอบรม และเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 โดยใช้แบบสอบถามนักศึกษา สัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์และผู้เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อเขียน รายงาน
5. คณะผู้ประเมินได้เก็บข้อมูล ครั้งที่ 2 หลังการอบรมกิจกรรมค่าย 7 เดือน โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์นักศึกษา ผู้บริหาร อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้สอน และสัมภาษณ์ผู้ปกครอง
6. วิเคราะห์ข้อมูลครั้งที่ 2 เขียนรายงานภาพรวม เปรียบเทียบกับ ครั้งที่ 1

1. กลุ่มเป้าหมายการเก็บข้อมูล

ครั้งที่ 1 นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.1) วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี ปีการศึกษา 2550 ทุกคนที่เข้าอบรม มีผู้ตอบแบบสอบถาม 222 คน ผู้บริหาร อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้สอน จำนวน 10 คน

ครั้งที่ 2 นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.1) วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี ปีการศึกษา 2550 ทุกคนที่เข้าอบรม มีผู้ตอบแบบสอบถาม

128 คน อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้สอน จำนวน 11 คน และผู้ปกครอง 15 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการ 2 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 ระหว่างการอบรม วันที่ 9 – 11 พฤษภาคม 2550 โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ใช้แบบสอบถามนักศึกษา สัมภาษณ์อาจารย์และผู้เกี่ยวข้องที่ดำเนินการอบรม

ครั้งที่ 2 หลังการอบรมประมาณ 7 เดือน ระหว่างวันที่ 24 – 25 มกราคม 2551 โดยใช้แบบสอบถามนักศึกษา อาจารย์ และสัมภาษณ์อาจารย์ผู้ปกครอง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 ใช้แบบสอบถามประเมินคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษา แบ่งเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ประกอบด้วย เพศ อายุ และอาชีพของผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 ให้นักศึกษาประเมินตนเองในด้านพฤติกรรมปฏิบัติคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษา มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

ปฏิบัติน้อยที่สุด	มีคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน
ปฏิบัติน้อย	มีคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน
ปฏิบัติปานกลาง	มีคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน
ปฏิบัติมาก	มีคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน
ปฏิบัติมากที่สุด	มีคะแนนเท่ากับ 5 คะแนน

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยคะแนน ใช้เกณฑ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	น้อยกว่า 1.51	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	มากกว่า 4.50	หมายถึง	พฤติกรรมการปฏิบัติระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจค่ายอบรมปฐมนิเทศเชิงคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาใหม่ ประกอบด้วย ระยะเวลาของการเข้าร่วมกิจกรรม ค่าย รูปแบบ/วิธีการอบรมในค่าย สถานที่จัด/เข้าค่าย วิทยากรที่ให้การอบรม ให้ความรู้ ให้คำอธิบายหรือแนะนำในค่าย พี่เลี้ยงประจำกลุ่ม และเนื้อหาสาระ/กิจกรรมที่จัด

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติม ประกอบด้วย ความคาดหวังก่อนการเข้าค่ายอบรม สิ่งที่ได้รับมากกว่าหรือน้อยกว่าที่คาดหวัง การนำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ และความคิดเห็นต่อโครงการเข้าค่าย ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด

การเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 ใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถามพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของนักศึกษาโดยให้นักศึกษาประเมินตนเอง
2. แบบสอบถามพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของนักศึกษาในภาพรวม โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ประเมิน
3. แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษา และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง โดยผู้ประเมินเป็นผู้สัมภาษณ์และบันทึกคำตอบในแบบสัมภาษณ์
4. สัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ผู้สอน

การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยการประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษา โดยอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครอง ใช้เกณฑ์เดียวกับการประเมินตนเองของนักศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ได้ผ่านการปรับปรุงตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งกล่าวโดยสรุปพบว่า เครื่องมือที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ วิเคราะห์โดยการสรุปประเด็นและตีความหมายข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ
2. ข้อมูลระดับพฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษาจากแบบสอบถามที่เป็นคำถามแบบมาตราประเมินค่า วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมของนักศึกษาก่อนและหลังการอบรม
4. ข้อมูลจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ใช้การวิเคราะห์สรุปประเด็นและตีความหมายข้อมูล

บทที่ 4

ผลการติดตามและประเมิน

การติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการค่ายอบรมคุณธรรม ภาคฤดูร้อน : โครงการค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี ปีการศึกษา 2550 จะนำเสนอผลการศึกษาแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน ดังนี้

1. สภาพและวิธีการจัดกิจกรรมอบรมภาคฤดูร้อน
2. พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษา

1. สภาพทั่วไปและวิธีการจัดกิจกรรมอบรมภาคฤดูร้อน สรุปได้ดังนี้

1.1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายอบรม ผู้เข้าอบรมเป็นนักศึกษาใหม่ระดับ ปวช. ปี 1 วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี รวม 222 คน เป็นนักศึกษาชาย 158 คน หญิง 64 คน (รวมนักศึกษาที่บกพร่องทางการได้ยิน 11 คน) โดยมีนักศึกษารุ่นพี่ที่เคยอบรมในปีที่ผ่านมาอาสาสมัครมาเป็นพี่เลี้ยงประจำกลุ่ม มีอาจารย์เป็นผู้ควบคุมนักศึกษา ผู้เข้าร่วมในกิจกรรมจากวิทยาลัยฯ รวมทั้งสิ้นประมาณ 250 คน

1.2 วิทยากรผู้ให้การอบรม เป็นคณะวิทยากรของวัดป่าบ้านค้อ ประกอบด้วย พระ แม่ชี อุบาสิกา และครู เป็นผู้ให้การอบรม วิทยากรเป็นผู้มีความสามารถในการจัดกิจกรรมและปลูกฝังคุณธรรม โดยสอดแทรกคุณธรรมในทุกกิจกรรม มีทั้งการบรรยาย การเล่าเรื่อง เพื่อให้ นักศึกษารู้จักคิดและตอบคำถาม ทุกกิจกรรม และให้ฝึกปฏิบัติจริง เช่น สาธิตการกราบ การไหว้ ที่ถูกต้อง โดยให้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และจากสื่อวีดิทัศน์ประกอบ

1.3 กิจกรรมที่จัดในการอบรม เป็นการอบรมแบบพักค้าง 3 วัน 2 คืน กิจกรรมที่ดำเนินเป็นประโยชน์ในการพัฒนาพฤติกรรม กิจกรรมเน้นฝึก

ปฏิบัติให้นักศึกษามีความคิดที่ถูกต้อง ฝึกให้มีสมาธิ ใช้สติปัญญา คิดก่อนทำ เริ่มจากการฝึกให้นักเรียนมีสติในการควบคุมตนเอง รู้ตัวทุกขณะว่ากำลังทำอะไร สอนให้รักท้องถิ่นบ้านเกิด มีสัมมาคารวะ ความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครู อาจารย์ เห็นคุณค่าของตนเอง รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เห็นโทษของสิ่งเสพติดและค่านิยมที่ผิด รู้จักคบเพื่อน ฝึกมารยาทไทยและฝึกความอดทน ในการจัดกิจกรรมดังกล่าวเป็นที่น่าประทับใจ อันจะเป็นพื้นฐานให้นักศึกษาตั้งใจที่จะทำความดีต่อไป ในวันสุดท้ายของการอบรมได้ให้นักเรียนเขียนถึงการแสดงความตั้งใจว่าจะทำความดีอะไรบ้าง ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ดีของนักศึกษาที่จะพัฒนาพฤติกรรมของตนไปในทางที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

กิจกรรมวันแรก มีการชี้แจงระเบียบการเข้าค่าย บรรยายมารยาทไทย ฝึกให้นักศึกษามีสัมมาคารวะ รู้จักวิธีการกราบพระ การไหว้ครูอาจารย์ การไหว้ผู้ใหญ่ที่ถูกต้อง การเรียนรู้ธรรมชาติจากธรรมชาติ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ สวดมนต์ทำวัตรเย็น และกิจกรรมอื่นๆ จนถึงเวลา 21.30 น.

วันที่ 2 เริ่มตั้งแต่เวลา 05.30 น. มีกิจกรรมสวดมนต์ทำวัตรเช้า จิตตภาวนา บรรยายธรรมะรับอรุณ ออกกำลังกาย ตักบาตรพระสงฆ์ เป็นการฝึกให้นักศึกษามีสมาธิ มีจิตเมตตา กรุณา รู้จักเสียสละ ซึ่งนักศึกษาปฏิบัติได้ดี กิจกรรมทำความสะอาดบริเวณวัดที่ให้นักศึกษาทุกคนทำร่วมกัน เป็นการฝึกให้นักศึกษามีความสามัคคี มีน้ำใจช่วยเหลือกัน และรักษาความสะอาด นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการศึกษาธรรมะจากฐานต่างๆ เพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกราธรรมะเป็นเรื่องใกล้ตัว ไม่ใช่เรื่องยาก และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ ในช่วงเวลากลางคืนมีกิจกรรมจุดเทียนตั้งปณิธานใจ ให้ผู้เข้าอบรมตั้งใจที่จะทำความดีและกิจกรรมการปฏิบัติอื่นๆ จนถึงเวลา 21.30 น.

วันที่ 3 ตั้งแต่เวลา 05.30 น. มีกิจกรรมสวดมนต์ทำวัตรเช้า จิตตภาวนา บรรยายธรรมะรับอรุณ ออกกำลังกาย ตักบาตรพระสงฆ์ กิจกรรมฝึกปฏิบัติ ปัจฉิมนิเทศ และการขอขมาพระรัตนตรัยและวิทยากร ถึงเวลา 15.00 น.

ซึ่งทุกกิจกรรมเป็นการสาธิต และให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริง

1.4 เนื้อหาการอบรม ประกอบด้วยเรื่องมารยาทไทย การสวดมนต์ ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น ธรรมะจากธรรมชาติ ตัวอย่างธรรมชาติสอนใจ รัตรีนี้ เพื่อแม่ ศึกษาธรรมะจากฐานต่างๆ กฎแห่งกรรม การบำเพ็ญประโยชน์ การขอมาพระรัตนตรัยและวิทยากร และการแสดงความตั้งใจของนักศึกษาว่าจะทำความดี

1.5 คุณธรรมที่ปลูกฝังในการอบรม ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ อดทน กตัญญู เมตตา กรุณา เสียสละ ฯลฯ

1.6 สถานที่อบรม วัดป่าบ้านค้อมีพื้นที่ 800 ไร่ บรรยากาศสงบ สภาพแวดล้อมดี ไม่มีสิ่งรบกวนผู้มาปฏิบัติธรรมที่วัด เหมาะสำหรับการฝึกปฏิบัติ อาคารฝึกอบรมสร้างใหม่มีขนาดใหญ่ บรรจุได้ 1,000 คน มีอาคารที่พัก 3 ชั้น 2 หลัง รวมพักได้ 600 คน และมีกุฏิพักอาศัย ประมาณ 50 หลัง มีสื่อประกอบการอบรม คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีพร้อมสำหรับการฝึกอบรม

1.7 งบประมาณ วิทยาลัยฯ ถวายเงินให้วัด จำนวน 55,500 บาท (ห้าหมื่นห้าพันห้าร้อยบาทถ้วน) เป็นค่าอาหารและน้ำดื่ม ซึ่งวัดมิได้เรียกเรื่อง

1.8 ระยะเวลาในการอบรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมน้อย ขณะที่เนื้อหาสาระของการฝึกอบรมมีมาก การปฏิบัติงานจึงต้องเร่งรีบ ทำให้บางครั้งนักศึกษาหลายคนเกิดความเหนื่อยล้า

2. พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษา

สถานภาพของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม

นักศึกษาตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 90 ของนักศึกษาที่เข้ารับการอบรม เป็นนักศึกษาเพศชาย ร้อยละ 71 เพศหญิง ร้อยละ 29 ตามลำดับ อายุโดยเฉลี่ยของนักศึกษาคือ 16 ปี และอาชีพของผู้ปกครองส่วนใหญ่ (ร้อยละ 38.6) มีอาชีพรับจ้าง รองลงมาคืออาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 33) กำขาย/ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 16.3) รับราชการ (ร้อยละ 8.4) และอื่นๆ (ร้อยละ 3.6) ตามลำดับ

2.1 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษา ก่อนเข้าอบรม
กิจกรรมค่าย ในภาพรวม พบว่า โดยเฉลี่ยนักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมด้านสุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจในระดับมาก และด้านขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ และมีวินัยในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามระดับพฤติกรรม พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมด้านขยัน ซื่อสัตย์ สุภาพ มีวินัย ประหยัด และสามัคคี อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.5 45.9 41.3 38.1 34.5 และ 34.0 ตามลำดับ สำหรับคุณธรรมด้านความสะอาด และมีน้ำใจ นักศึกษามีการปฏิบัติในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 39.0 และ 36.4

2.2 ความตั้งใจในการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษา หลัง
จบกิจกรรมค่าย ในภาพรวมพบว่า โดยเฉลี่ยนักศึกษามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติคุณธรรมในเกือบทุกด้านในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76 - 4.15$) ยกเว้นด้านประหยัดที่มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามระดับพฤติกรรม พบว่านักศึกษส่วนใหญ่มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตนในระดับมากในคุณธรรมเกือบทุกด้าน ได้แก่ ความขยัน ซื่อสัตย์ สะอาด สุภาพ ประหยัดและมีวินัย คิดเป็นร้อยละ 47.6 44.2 41.8 38.9 37.8 และ 35.9 ตามลำดับ ยกเว้นคุณธรรมด้านความสามัคคีและมีน้ำใจ นักศึกษามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือร้อยละ 45.9 และ 39.6 (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมก่อนเข้ากิจกรรมค่าย และความตั้งใจที่จะปฏิบัติหลังจบกิจกรรมค่าย

คุณธรรม พื้นฐาน 8 ประการ	พฤติกรรมการปฏิบัติก่อนเข้ากิจกรรมค่าย (n=198)					ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหลังจบกิจกรรมค่าย (n=186)								
	$\bar{X}$	ร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามระดับพฤติกรรม					$\bar{X}$	SD	ร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามระดับพฤติกรรม					
		1	2	3	4	5			1	2	3	4	5	
ขยัน	3.22	.88	2.5	13.1	53.5	21.7	9.1	3.76	.82	0.5	5.4	29.2	47.6	17.3
ประหยัด	3.21	1.09	5.6	20.3	34.5	26.4	13.2	3.21	1.09	2.7	8.6	25.9	37.8	24.9
ซื่อสัตย์	3.40	.94	2.6	10.2	45.9	27.6	13.8	3.97	.88	1.1	3.9	21.5	44.2	29.3
มีวินัย	3.40	.99	3.1	13.4	38.1	31.4	13.9	3.95	.98	1.7	6.1	22.1	35.9	34.3
สุขภาพ	3.51	.96	2.6	8.7	41.3	29.6	17.3	3.97	.93	2.8	1.1	25.0	38.9	32.2
สะอาด	3.76	.89	-	7.7	30.8	39.0	22.6	4.15	.91	2.7	1.6	13.7	41.8	40.1
สามัคคี	3.67	.98	1.0	9.8	34.0	31.4	23.7	4.06	1.12	5.5	2.7	18.0	27.9	45.9
มีน้ำใจ	3.68	.94	1.5	7.7	33.3	36.4	21.0	3.98	1.11	5.5	4.9	14.8	35.2	39.6

จากการสังเกตของคณะผู้ประเมินตั้งแต่เริ่มการอบรมจนจบการอบรมพบว่า พฤติกรรมนักศึกษาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะเรื่องระเบียบวินัย ความสามัคคี มีน้ำใจ

จากการสอบถามนักศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อค่ายอบรมในเรื่องรูปแบบหรือวิธีการอบรม สถานที่จัด วิทยากรที่ให้การอบรมได้ให้ความรู้หรือให้คำอธิบายแนะนำค่าย รวมทั้งพี่เลี้ยงประจำกลุ่ม ตลอดจนเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่จัดอบรม นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83-100) เห็นว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว และสิ่งที่ได้รับเกินความคาดหวังจากการเข้าอบรมคือเนื้อหาของธรรมะ การฝึกสมาธิ การบำเพ็ญประโยชน์ นอกจากนี้นักศึกษามีความเห็นว่าการจัดค่ายที่จัดในครั้งนี้มีประโยชน์มาก มีตัวอย่างของการปฏิบัติได้จริงควรจัดทุกปี และที่สำคัญคือ จะนำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิตเพื่อเตือนสติตนเอง พร้อมทั้งปรับพฤติกรรมตนเองให้ดียิ่งขึ้นต่อไป และจะนำไปเผยแพร่ให้เพื่อน คนในครอบครัวและชุมชนได้รับทราบ

2.3. พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษาหลังการอบรม

พฤติกรรมของนักศึกษาหลังการอบรมผ่านไปประมาณ 7 เดือน คณะผู้ประเมินได้ติดตามพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของนักศึกษาโดยเดินทางไปเก็บข้อมูลที่สถานศึกษา ให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามประเมินตนเอง ให้อาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครองของนักศึกษาประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษา ดังนี้

2.3.1 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรม 8 ประการของนักศึกษา จากการตอบแบบสอบถามประเมินตนเองของนักศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

จำนวนนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม 128 คน คิดเป็นร้อยละ 57.7 ของผู้เข้าอบรม (เนื่องจากนักศึกษาลาออกจำนวนมาก) เป็น

เพศชายร้อยละ 61.7 เพศหญิงร้อยละ 38.3 ผู้ปกครองของนักศึกษาประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด ร้อยละ 31.3 และรองลงมาตามลำดับคือ มีอาชีพอื่นๆ ร้อยละ 21.1 เกษตรกร ร้อยละ 17.2 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 11.7 และมีอาชีพรับราชการน้อยที่สุด ร้อยละ 5.5 (ตั้งตารางที่ 2 และ 3)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม
จำแนกตามเพศของนักศึกษา

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (n=128)
ชาย	79	61.7
หญิง	49	38.3
รวม	128	100

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม
จำแนกตามอาชีพผู้ปกครอง

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (n=128)
รับราชการ	7	5.5
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	15	11.7
เกษตรกร	22	17.2
รับจ้าง	40	31.3
อื่นๆ	27	21.1
ไม่ระบุ	17	13.3
รวม	128	100.0

หลังการอบรม 7 เดือน นักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติด้านชื่อเสียง สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55 - 3.90$) ส่วนด้านขยัน ประหยัด มีวินัยนักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23 - 3.48$) (ดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ
ของนักศึกษาหลังการอบรม 7 เดือน ($n = 128$)

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ขยัน	3.31	.67	ปานกลาง
ประหยัด	3.23	.80	ปานกลาง
ชื่อเสียง	3.58	.89	มาก
มีวินัย	3.48	.87	ปานกลาง
สุภาพ	3.55	.87	มาก
สะอาด	3.79	.90	มาก
สามัคคี	3.77	.92	มาก
มีน้ำใจ	3.90	.83	มาก

การนำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปใช้

จากการวิเคราะห์คำถามปลายเปิด ที่นักศึกษาตอบพบว่านักศึกษานำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปใช้ที่วิทยาลัยและที่บ้าน สอดคล้องกับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ โดยมีสาระที่สำคัญ ดังนี้ นักศึกษา **ขยัน** ช่วยแบ่งเบาภาระพ่อแม่ ตั้งใจเรียนมากขึ้น อดทน รับผิดชอบ **ประหยัด** ในการใช้จ่าย **ชื่อเสียง** สุจริต **มีวินัย** ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา เคารพเชื่อฟัง พ่อ แม่และอาจารย์ มากขึ้น มีความ**สุภาพ**อ่อนน้อมถ่อมตน **สะอาด** รักษาความสะอาด สะอาดใจ สวดมนต์ไหว้พระ ทำบุญตักบาตร **สามัคคี** สร้างความรัก ความสามัคคี **มีน้ำใจ** ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รวมทั้งการปฏิบัติตนเป็นคนดีในเรื่องอื่นๆ (ดังตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 นักศึกษานำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปใช้

การนำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปใช้	ความถี่
ขยัน	46
ช่วยพ่อแม่ทำงาน ช่วยแบ่งเบาภาระพ่อแม่	17
ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจเรียนมากขึ้นกว่าเดิม	10
ขยันมากขึ้น ทั้งที่บ้านและโรงเรียน	9
ความอดทน	7
ความรับผิดชอบ	3
ประหยัด	9
ประหยัดในการใช้จ่าย	9
ซื่อสัตย์	13
ปฏิบัติตนเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต	13
มีวินัย	22
ปฏิบัติตามกฎระเบียบของวิทยาลัย มีวินัย มากขึ้น (เช่น เข้าแถวเรียงลำดับขณะซื้ออาหาร)	15
เคารพ เชื่อฟังพ่อแม่ ครูอาจารย์	5
ไม่หนีเที่ยว	2
สุขภาพ	6
มีความสุขภาพ อ่อนนุ่มต่อมตน พุดจาไฟเราะมากขึ้น	5
ปฏิบัติตนในสถานที่ต่างๆ ได้เหมาะสม เช่น ไปวัดแต่งตัวมิดชิด สำรวมกาย วาจา	1
สะอาด	28
รักษาความสะอาดที่บ้านมากขึ้น	12
(ทำความสะอาดบ้าน ห้องนอน เสื้อผ้า)	
สวดมนต์ไหว้พระ ทำบุญตักบาตร	6
นั่งสมาธิ	3

ตารางที่ 5 (ต่อ) นักศึกษานำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปใช้

การนำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปใช้	ความถี่
รักษาความสะอาดวิทยาลัย (ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ รักษาความสะอาดวิทยาลัย)	2
ไม่ดื่มของมึนเมา	2
ไม่ฆ่าสัตว์ (ก่อนเข้าค่ายอบรมขอขมาขิงก่า แต่หลังจากไปค่ายฯ ได้รู้ถึงบาป-บุญคุณโทษ จึงเลิก และทำบุญตักบาตรทุกวัน)	2
ฝึกตนเองให้เป็นคนใจเย็นขึ้น	1
สามัคคี	17
สร้างความรัก ความสามัคคีในกลุ่มเพื่อนและในครอบครัว	11
เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4
ให้ความร่วมมือในการทำงาน ปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น	2
มีน้ำใจ	21
มีน้ำใจ ช่วยเหลือคนในครอบครัว เพื่อน และบุคคลอื่น	12
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม	8
รู้คุณค่าพระคุณของพ่อแม่ ทำความดีเพื่อพ่อแม่	1
ปฏิบัติตนเป็นคนดีในด้านอื่นๆ	25
นำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมทุกเรื่องมาปฏิบัติ และปรับปรุงตนเองที่บ้านและวิทยาลัย	18
ดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรม 8 ประการ	3
ทำความดี ใช้ชีวิตอย่างมีค่า เป็นคนดีของสังคม	3
นำกิจกรรมต่างๆ มาถ่ายทอดให้น้อง และเพื่อนที่บ้าน	1

การเปลี่ยนแปลงตนเองของนักศึกษา

จากการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดที่นักศึกษาตอบพบว่า นักศึกษานำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านต่างๆได้แก่ ขยันเรียน ตั้งใจเรียนมากขึ้น ช่วยพ่อแม่และครอบครัว รู้จักประหยัด อดออม มีความซื่อสัตย์

มีระเบียบวินัยมากขึ้น ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เชื่อฟังพ่อแม่ ครูอาจารย์ มีความ
สุขภาพ อ่อนนุ่มถ่อมตนมากขึ้น รู้จักรับอารมณ์ ฝึกจิตใจให้สงบมากขึ้น รักษา
ความสะอาด มีความรักใคร่ สามัคคีกันในหมู่เพื่อนมากขึ้น มีน้ำใจกับครูอาจารย์
พ่อแม่และเพื่อน เป็นคนดีของสังคม ทำประโยชน์ต่อสังคมและบุคคลอื่นๆ
รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยการปรับปรุงตนเองในด้านลักษณะ
นิสัย อารมณ์ วินัย ความประพฤติ และการพูดดีขึ้น (ดังตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 นักศึกษานำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปเปลี่ยนแปลงตนเอง

การนำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปเปลี่ยนแปลงตนเอง	ความถี่
ขยัน	32
ขยันเรียน ตั้งใจเรียน และมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น	15
ขยัน อดทน และมีความรับผิดชอบมากขึ้น	13
ช่วยพ่อแม่และคนในครอบครัว ทำงาน	4
ประหยัด	12
รู้จักประหยัด อดออม มากขึ้น	12
ซื่อสัตย์	14
มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น	14
วินัย	48
มีระเบียบ วินัย มากขึ้น	25
เคารพ เชื่อฟัง คำสั่งสอน พ่อ แม่ ครูอาจารย์	11
ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของวิทยาลัย (เช่น แต่งกายถูกระเบียบ)	7
ตรงต่อเวลามากขึ้น	5
สุขภาพ	11
มีความสุขภาพ /อ่อนนุ่มถ่อมตนมากขึ้น สุขภาพเรียบร้อย	7
รู้จักคิดก่อนพูด	2
ไม่ก้าวร้าวผู้ใหญ่และผู้อื่น	1
มีมารยาทในการรับประทานอาหาร	1

ตารางที่ 6 (ต่อ) นักศึกษานำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปเปลี่ยนแปลงตนเอง

การนำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปเปลี่ยนแปลงตนเอง	ความถี่
สะอาด	24
รู้จักระงับอารมณ์ ฝึกจิตใจให้สงบมากขึ้น ใจเย็น จิตแจ่มใส	10
การรักษาความสะอาดสถานที่ส่วนรวมในโรงเรียน และที่บ้าน	5
รักษาความสะอาดเสื้อผ้า ร่างกาย	5
มีสติไตร่ตรองในการแก้ปัญหา เตือนตนเองอยู่ตลอดเวลาเรื่องบาปกรรม	1
การรักษาสุขภาพของตนเองให้ดี ออกกำลังกายเป็นประจำ	1
ไม่ดื่มสุราและสิ่งเสพติด	1
สวดมนต์ไหว้พระที่บ้าน	1
สามัคคี	17
มีความรักใคร่ สามัคคีกันในกลุ่มเพื่อนมากขึ้น ช่วยกันทำงาน	16
รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น	1
มีน้ำใจ	40
มีน้ำใจกับครู อาจารย์ พ่อ แม่ เพื่อน และบุคคลอื่นๆ (เช่น ช่วยเหลือเรื่องการเรียน ให้อุปกรณ์การเรียน ถ้าเพื่อนไม่มีใช้ ช่วยอาจารย์ถือของ)	30
รู้จักเสียสละต่อส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว ช่วยงานวิทยาลัยอย่างเต็มใจ	6
ทดแทนบุญคุณแก่ผู้มีพระคุณ	4
อื่นๆ	31
เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงตนเองดีขึ้น ในด้านลักษณะนิสัย อารมณ์ วินัย ความประพฤติ การพูด	13
ปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม	9
มีความเมตตา กรุณา ไม่ฆ่าสัตว์ ทำบุญ รักษาศีล และให้อภัย	9

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของนักศึกษาหลังการอบรมผ่านไป 7 เดือน กับพฤติกรรมก่อนการเข้ารับการอบรม จากการประเมินตนเองของนักศึกษาพบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมทุกด้านของนักศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าเดิมทุกด้าน (ดังตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบผลการประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมของนักศึกษา ก่อนเข้ากิจกรรมค่ายและหลังการอบรมกิจกรรมค่าย 7 เดือน

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ	พฤติกรรมการปฏิบัติ ก่อนเข้ากิจกรรมค่าย (n=198)			พฤติกรรมการปฏิบัติ หลังการอบรม 7 เดือน (n=128)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
ขยัน	3.22	.88	ปานกลาง	3.31	.67	ปานกลาง
ประหยัด	3.21	1.09	ปานกลาง	3.23	.80	ปานกลาง
ซื่อสัตย์	3.40	.94	มาก	3.58	.89	มาก
มีวินัย	3.40	.99	ปานกลาง	3.48	.87	ปานกลาง
สุภาพ	3.51	.96	มาก	3.55	.87	มาก
สะอาด	3.76	.89	มาก	3.79	.90	มาก
สามัคคี	3.67	.98	มาก	3.77	.92	มาก
มีน้ำใจ	3.68	.94	มาก	3.90	.83	มาก

2.3.2 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษาจากการประเมินของอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 11 คน เป็นชาย 5 คน หญิง 6 คน ได้ประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษา หลังการอบรม 7 เดือน สรุปได้ว่านักศึกษามีพฤติกรรม

การปฏิบัติคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ในระดับปานกลางในเรื่อง ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สุภาพ มีน้ำใจ ($X = 3.09 - 3.45$) ส่วนเรื่องมีวินัย สะอาด สามัคคี มีการปฏิบัติในระดับมาก ($X = 3.55 - 3.73$) (ดังตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 พฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษา หลังการอบรม 7 เดือน จากการประเมินของอาจารย์ผู้สอนและ อาจารย์ที่ปรึกษา (n = 11 คน)

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ	พฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมของนักศึกษา		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ขยัน	3.36	.50	ปานกลาง
ประหยัด	3.09	1.14	ปานกลาง
ซื่อสัตย์	3.45	.93	ปานกลาง
มีวินัย	3.55	.69	มาก
สุภาพ	3.36	.81	ปานกลาง
สะอาด	3.73	.90	มาก
สามัคคี	3.64	.81	มาก
มีน้ำใจ	3.45	.69	ปานกลาง

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์คำถามปลายเปิด อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาสรุปได้ว่า นักศึกษามีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้บริการสังคม มีความรัก ความสามัคคีมากขึ้น มีวินัย ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษามากขึ้น รวมทั้งมีความซื่อสัตย์มากขึ้น

2.3.3 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของนักศึกษาจากการประเมินของผู้ปกครอง

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง 15 คน เป็นชาย 4 คน หญิง 11 คน มีอาชีพรับจ้าง 7 คน เกษตรกร 4 คน ค้าขาย 2 คน แม่บ้าน 2 คน ผู้ปกครองประเมินว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษาหลังการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรมในทุกด้าน โดยหลังการอบรม นักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติในระดับมากในด้าน ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สำหรับด้านมีน้ำใจที่มีพฤติกรรมการปฏิบัติในระดับมากที่สุด (ดังตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 พฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษา
จากการประเมินของผู้ปกครองนักศึกษา (n=15)

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ	พฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมของนักศึกษา					
	ก่อนการอบรม			หลังการอบรม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
ขยัน	3.13	.74	ปานกลาง	3.80	.68	มาก
ประหยัด	3.53	1.06	มาก	3.87	.83	มาก
ซื่อสัตย์	3.67	.82	มาก	4.47	1.51	มาก
มีวินัย	3.53	1.19	มาก	4.00	1.08	มาก
สุภาพ	3.40	.91	ปานกลาง	3.93	.70	มาก
สะอาด	3.80	1.08	มาก	4.07	1.03	มาก
สามัคคี	3.53	.99	มาก	4.13	1.55	มาก
มีน้ำใจ	3.13	.74	ปานกลาง	4.60	.51	มากที่สุด

ตารางที่ 10 ผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาจากการประเมินของผู้ปกครอง

ผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา	ความถี่
ปฏิบัติตนต่อคนในครอบครัวและคนรอบข้างดีขึ้น หลังจากเข้าค่าย	7
มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และรับผิดชอบงานมากขึ้น	7
ขยัน ช่วยพ่อแม่ทำงานมากขึ้น	4
มีความคิด/รู้จักคิดมากขึ้น	4
มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน/ช่วยเหลือผู้อื่นๆ	4
เรียบร้อย มีสัมมาคารวะมากขึ้น	3
มีเหตุผล ใจเย็นและเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น	3
ขยันทำงานเพื่อหารายได้พิเศษ	2
ลูกมาสอนให้สวดมนต์ตามที่ได้รับการอบรมมา	1
หลังจากเข้าค่ายอบรมแล้ว รู้จักผิดชอบชั่ว-ดีมากขึ้น เข้ากับเพื่อนได้ดีขึ้น	1
รู้จักระเบียบในการวางตนตามกฎกติกาของสังคมนี้อัน	1
ซื่อสัตย์	1
มีความอดทนมากขึ้น	1

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบผลการประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติงานด้านคุณธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์จากภาคเรียนของนักศึกษานักศึกษา อาจารย์
ที่ปรึกษา/อาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครอง

คุณธรรม พื้นฐาน 8 ประการ	พฤติกรรมการปฏิบัติงานด้านคุณธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์								
	นักศึกษาระดับปริญญาตรี (n = 128)			อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้สอน ประเมิน (n = 11)			ผู้ปกครองประเมิน (n = 15)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
ขยัน	3.31	.67	ปานกลาง	3.36	.50	ปานกลาง	3.80	.68	มาก
ประหยัด	3.23	.80	ปานกลาง	3.09	1.14	ปานกลาง	3.87	.83	มาก
ซื่อสัตย์	3.58	.89	มาก	3.45	.93	ปานกลาง	4.47	1.51	มาก
มีวินัย	3.48	.87	ปานกลาง	3.55	.69	มาก	4.00	1.08	มาก
สุภาพ	3.55	.87	มาก	3.36	.81	ปานกลาง	3.93	.70	มาก
สะอาด	3.79	.90	มาก	3.73	.90	มาก	4.07	1.03	มาก
สามัคคี	3.77	.92	มาก	3.64	.81	มาก	4.13	1.55	มาก
มีน้ำใจ	3.90	.83	มาก	3.45	.69	ปานกลาง	4.60	.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 11 ผลการประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษาหลังจากการอบรมผ่านไป 7 เดือน พบว่า

คุณธรรมด้านขยัน ประหยัด พบว่า นักศึกษาและอาจารย์ประเมินสอดคล้องกันว่านักศึกษามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง แต่ผู้ปกครองประเมินว่ามีการปฏิบัติในระดับมาก

คุณธรรมด้านซื่อสัตย์ สุภาพ พบว่า นักศึกษาและผู้ปกครองประเมินสอดคล้องกันว่ามีการปฏิบัติในระดับมาก แต่อาจารย์ประเมินว่าปฏิบัติในระดับปานกลาง

คุณธรรมด้านมีวินัย พบว่า อาจารย์และผู้ปกครองประเมินสอดคล้องกันว่านักศึกษามีการปฏิบัติในระดับมาก แต่นักศึกษาประเมินตนเองว่ามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

คุณธรรมด้านสะอาด สามัคคี ผลการประเมินของนักศึกษา อาจารย์ และผู้ปกครอง สอดคล้องกันว่านักศึกษามีการปฏิบัติในระดับมาก

คุณธรรมด้านมีน้ำใจ พบว่านักศึกษา อาจารย์ และผู้ปกครองประเมินแตกต่างกัน โดยผู้ปกครองของนักศึกษาประเมินว่า มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด นักศึกษาประเมินว่ามีการปฏิบัติในระดับมากและอาจารย์ประเมินว่ามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

บทที่ 5

สรุปผลการประเมิน และข้อเสนอแนะ

การติดตามการดำเนินงานโครงการค่ายอบรมคุณธรรมภาคฤดูร้อนครั้งนี้เป็นการติดตามผลการดำเนินงานโครงการค่ายอบรมปฐมนิเทศคุณธรรม จริยธรรม นักศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี ปีการศึกษา 2550 โดยการศึกษาครั้งนี้มีลักษณะเป็นกรณีศึกษา ในโครงการที่หน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการเกี่ยวกับค่ายคุณธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและวิธีการจัดกิจกรรมอบรมภาคฤดูร้อน และติดตามประเมินผลพฤติกรรม การปฏิบัติคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษาที่ผ่านการอบรมว่ามีมากน้อยเพียงใด ทั้งก่อนและหลังการอบรม

คณะผู้ประเมินได้ดำเนินการเก็บข้อมูล 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 เก็บข้อมูล ระหว่างการอบรม วันที่ 9 - 11 พฤษภาคม 2550 ณ วัดป่าบ้านค้อ อำเภอ บ้านผือ จังหวัดอุดรธานี โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์และใช้แบบสอบถามให้นักศึกษาประเมินตนเอง สำหรับการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 ระหว่าง วันที่ 24 - 25 มกราคม 2551 โดยการใช้แบบสอบถามให้นักศึกษาประเมินตนเอง รวมทั้งสัมภาษณ์นักศึกษา อาจารย์ และผู้ปกครอง สรุปผลการประเมิน ได้ดังนี้

1. สรุปผลการประเมิน

1. สภาพทั่วไปและวิธีการจัดกิจกรรมอบรมภาคฤดูร้อน สรุปได้ ดังนี้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายอบรม เป็นนักศึกษาใหม่ระดับ ปวช. ปี 1 วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี รวม 222 คน (รวมนักศึกษาที่บกพร่องทางการได้ยิน 11 คน) โดยมีนักศึกษารุ่นพี่ที่เคยอบรมในปีที่ผ่านมาอาสาสมัครมาเป็น

พี่เลี้ยงประจำกลุ่ม มีอาจารย์เป็นผู้ควบคุมนักศึกษา จำนวนผู้เข้าร่วมในกิจกรรม จากวิทยาลัยฯ รวมทั้งสิ้นประมาณ 250 คน

วิทยากรผู้ให้การอบรม เป็นคณะวิทยากรของวัดป่าบ้านค้อ ประกอบด้วย พระ แม่ชี ครู อุบาสิกา เป็นผู้ให้การอบรม

กิจกรรมที่จัดในการอบรม เป็นการอบรมแบบพักค้าง 3 วัน 2 คืน เน้นการสาธิตและให้ฝึกปฏิบัติจริง เริ่มจากการฝึกให้นักเรียนมีสติ สามารถควบคุมตนเอง รักท้องถิ่นบ้านเกิด มีสัมมาคารวะ กตัญญู คุณค่าของตนเอง รักษาดี ศาสนาพระมหากษัตริย์ เห็นโทษของสิ่งเสพติดและค่านิยมที่ผิด รู้จักคบเพื่อน ฝึกมารยาทไทยและฝึกความอดทน รวมทั้งแสดงความตั้งใจว่าจะทำความดีอะไร โดย**ปลูกฝัง คุณธรรม**ด้าน ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ อดทน กตัญญู เมตตา กรุณา เสียสละ ฯลฯ

เนื้อหาการอบรม ประกอบด้วยเรื่องมารยาทไทย การสวดมนต์ ทำวัตรเช้า ทำวัตร เย็น ธรรมะจากธรรมชาติ ตัวอย่างธรรมชาติสอนใจ ราตรีนี้เพื่อแม่ ศึกษาธรรมะจากฐานต่างๆ กฎแห่งกรรม การบำเพ็ญประโยชน์ การขอขมา พระรัตนตรัยและวิทยากร และการแสดงความตั้งใจของนักศึกษาว่าจะทำความดี

คุณธรรมที่ปลูกฝังในการอบรม ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ อดทน กตัญญู เมตตา กรุณา เสียสละ ฯลฯ

สถานที่อบรม สถานที่กว้างขวางมีพื้นที่ 800 ไร่ บรรยากาศสงบ สภาพแวดล้อมดี ไม่มีสิ่งรบกวน เหมาะสำหรับการฝึกปฏิบัติ อาคารฝึกอบรม บรรจุได้ 1,000 คน มีอาคารที่พัก 600 คน และมีกุฏิพักอาศัย ประมาณ 50 หลัง มีสื่อประกอบการอบรม คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีพร้อมสำหรับการฝึกอบรม

งบประมาณ วิทยาลัยถวายเงินให้วัด จำนวน 55,500 บาท (ห้าหมื่นห้าพันห้าร้อยบาทถ้วน) เป็นค่าอาหารและน้ำดื่ม ซึ่งวัดมิได้เรียกเรื่อง

ระยะเวลา ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมน้อย ขณะที่เนื้อหาสาระของการฝึกอบรมมีมาก การปฏิบัติงานจึงต้องเร่งรีบ ทำให้บางครั้งนักศึกษาหลายคนเกิดความเหนื่อยล้า

2. พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษา

นักศึกษาตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 90 ของนักศึกษาที่เข้ารับการอบรม เป็นนักศึกษาเพศชาย ร้อยละ 71 เพศหญิง ร้อยละ 29 ตามลำดับ อายุโดยเฉลี่ยของนักศึกษาคือ 16 ปี อาชีพของผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง รองลงมาคืออาชีพเกษตรกร ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ และอื่นๆ

2.1 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษา ก่อนเข้าอบรมกิจกรรมค่าย ในภาพรวม พบว่า โดยเฉลี่ยนักศึกษามีพฤติกรรมปฏิบัติคุณธรรมด้านสุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจในระดับมาก และด้านขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ และมีวินัยในระดับปานกลาง

2.2 ความตั้งใจในการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษา หลังจบกิจกรรมค่าย ในภาพรวมพบว่า โดยเฉลี่ยนักศึกษามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติคุณธรรมในเกือบทุกด้านในระดับมาก ยกเว้นด้านประหยัดที่มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติในระดับปานกลาง และจากการสังเกตพบว่า พฤติกรรมนักศึกษาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะเรื่องระเบียบวินัย ความสามัคคี มีน้ำใจ

นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าสิ่งที่ได้รับจากการอบรมเกินความคาดหวัง มีตัวอย่างของการปฏิบัติได้จริง ควรจัดทุกปี และที่สำคัญคือจะนำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิต เพื่อเตือนสติตนเอง พร้อมทั้งปรับพฤติกรรมตนเองให้ดียิ่งขึ้นต่อไป และจะนำไปเผยแพร่ให้เพื่อน คนในครอบครัวและชุมชนได้รับทราบ

2.3 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของนักศึกษาหลังการอบรม (7 เดือน)

2.3.1 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรม 8 ประการของนักศึกษา จากการประเมินตนเองของนักศึกษา (n=128)

นักศึกษาดอบแบบสอบถาม 128 คน คิดเป็นร้อยละ 57.7 ของผู้เข้าอบรม เป็นชายร้อยละ 61.7 หญิงร้อยละ 38.3 โดยเฉลี่ยนักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติด้านซื่อสัตย์ สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจในระดับมาก ส่วนด้านขยัน ประหยัด มีวินัยโดยเฉลี่ยนักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

นอกจากนี้ นักศึกษายังให้ข้อมูลว่าหลังการอบรมแล้ว ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองไปในทางที่ดีขึ้น รู้จักพระคุณของพ่อแม่มากขึ้น สำนึกตัวและปรับปรุงตัวเอง เมื่อกลับบ้าน จึงเข้าไปกราบขอขมาพ่อแม่ ผู้มีพระคุณ และให้สัญญาว่าจะเป็นคนที่ดี ตั้งใจเรียน ช่วยงานพ่อแม่ และเชื่อฟังมากขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษาหลังการอบรมผ่านไป 7 เดือน กับพฤติกรรมก่อนการเข้ารับการอบรมจากการประเมินตนเองของนักศึกษาพบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมของนักศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าเดิมทุกด้าน

2.3.2 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรม 8 ประการของนักศึกษา จากการประเมินของอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ผู้สอน (n=11)

อาจารย์ที่ปรึกษา/ อาจารย์ผู้สอนประเมินว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ โดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ด้านขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สุภาพ มีน้ำใจ และมีพฤติกรรมการปฏิบัติในระดับมาก ในด้านมีวินัย สะอาด สามัคคี

นอกจากนี้ อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อมูลว่า ผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา คือ นักศึกษา มีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้บริการ สังคม มีความรัก ความสามัคคีมากขึ้น มีวินัย ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของ สถานศึกษามากขึ้น รวมทั้งมีความซื่อสัตย์มากขึ้น และยอมรับว่าโครงการนี้ ทำให้นักศึกษามีความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2.3.3 พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษา จากการประเมินของผู้ปกครอง (n=15)

ผู้ปกครองนักศึกษาประเมินว่า โดยเฉลี่ยพฤติกรรมการ ปฏิบัติด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษาหลังการอบรม สูงกว่าก่อน การอบรมในทุกด้าน โดยหลังการอบรม นักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติในระดับ มากในด้าน ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด และพฤติกรรมการ ปฏิบัติในระดับมากที่สุดในด้านมีน้ำใจ

ผู้ปกครองของนักศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า หลังกลับจาก ค่ายอบรม บุตรหลานได้ปฏิบัติตนดีขึ้นมาก มีความรับผิดชอบงาน ขยันช่วย พ่อแม่ทำงาน รู้จักคิด มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน เรียบร้อย มีสัมมาคารวะ มากขึ้น และผู้ปกครองนักศึกษากล่าวว่าโครงการนี้ทำให้นักศึกษามีความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2.3.4 เปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมของ นักศึกษาหลังการอบรม 7 เดือน

เมื่อพิจารณาผลการประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติด้าน คุณธรรมของนักศึกษาหลังจากการอบรมผ่านไป 7 เดือน จากการประเมินตนเอง ของนักศึกษา การประเมินของอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ผู้สอน และจาก การประเมินของผู้ปกครองสรุปได้ดังนี้

คุณธรรมด้านขยัน ประหยัด นักศึกษาและอาจารย์ประเมิน สอดคล้องกันว่านักศึกษามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง แต่ผู้ปกครองประเมิน ว่ามีการปฏิบัติในระดับมาก

คุณธรรมด้านซื่อสัตย์ สุภาพ นักศึกษาและผู้ปกครองประเมิน สอดคล้องกันว่ามี การปฏิบัติในระดับมาก แต่อาจารย์ประเมินว่าปฏิบัติในระดับ ปานกลาง

คุณธรรมด้านมีวินัย อาจารย์และผู้ปกครองประเมิน สอดคล้องกันว่านักศึกษามีการปฏิบัติในระดับมาก แต่นักศึกษาประเมินตนเอง ว่ามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

คุณธรรมด้านสะอาด สามัคคี ผลการประเมินของนักศึกษา อาจารย์ และผู้ปกครอง สอดคล้องกันว่านักศึกษามีการปฏิบัติในระดับมาก

3. การนำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปใช้

นักศึกษานำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปใช้ที่วิทยาลัยและที่บ้าน ซึ่งสอดคล้อง กับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ โดยมีสาระสำคัญดังนี้ นักศึกษา ขยัน ช่วยแบ่งเบาภาระพ่อแม่ ขยัน ตั้งใจเรียน อุดหนุน รับผิดชอบมากขึ้น ประหยัด ในการใช้จ่าย ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา เคารพเชื่อฟังพ่อแม่และอาจารย์มากขึ้น มีความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน สะอาด รักษาความสะอาด สะอาดใจ สวดมนต์ไหว้พระ ทำบุญตักบาตร สามัคคี สร้าง ความรัก ความสามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รวมทั้งการปฏิบัติตน เป็นคนดีในเรื่องอื่นๆ

4. การเปลี่ยนแปลงตนเองของนักศึกษา

นักศึกษานำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองใน ด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ โดยมีสาระสำคัญดังนี้ ขยัน ตั้งใจเรียนมากขึ้น ช่วยแบ่งเบาภาระคนในครอบครัว รู้จักประหยัด อดออม มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัยมากขึ้น ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เชื่อฟัง พ่อแม่ อาจารย์ มีความสุภาพ/อ่อนน้อมถ่อมตนมากขึ้น รู้จักรับอารมณ์ ฝึกจิตได้สงบมากขึ้น รักษาความสะอาด มีความรักใคร่ สามัคคีกันในหมู่เพื่อน มากขึ้น มีน้ำใจกับพ่อแม่ อาจารย์ เพื่อนและบุคคลอื่นๆ รวมทั้งมีการปรับ ปรุงตนเองไปในทางดีขึ้นในด้านลักษณะนิสัย อารมณ์ วินัย ความประพฤติ และการพูดจา

2. ข้อเสนอแนะ

การติดตามประเมินผลครั้งนี้ ได้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. กระบวนการอบรมครั้งนี้เริ่มต้นปูพื้นฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นก่อน โดยเน้นฝึกเยาวชนให้เห็นตามความเป็นจริงตามหลักเหตุและผล และปลูกฝังคุณธรรมต่างๆ เช่น ความกตัญญู การมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อม ถ่อมตน การฝึกมารยาทไทย การอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เห็นคุณค่าของตน เห็นโทษของสิ่งเสพติด และการเลือกคบเพื่อน รวมทั้งความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ซึ่งจากผลการประเมินพบว่า การอบรมได้ส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมโดยเฉลี่ยสูงกว่าเดิม นักศึกษาได้นำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปใช้ปฏิบัติ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้นมากกว่าเดิม มีผลทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น จึงเห็นควรส่งเสริมให้สถานศึกษานำวิธีการอบรมนี้มาใช้ในการอบรมนักศึกษา

2. จากการติดตามประเมินผลการจัดโครงการอบรมปฐมนิเทศครั้งนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งอาจารย์ นักศึกษาและผู้ปกครองประเมินว่ากิจกรรมที่จัดอบรมปฐมนิเทศเป็นประโยชน์ ทำให้นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางบวก ดังนั้น จึงควรกำหนดให้การอบรมเป็นงานปกติที่ทุกสถานศึกษาต้องดำเนินการกับนักศึกษาใหม่ที่เข้าเรียนทุกคน

3. เพื่อให้การพัฒนาคุณธรรมให้แก่นักศึกษาเกิดผลอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนควรกำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษามีการอบรมนักศึกษาทุกคนอย่างน้อยปีละครั้งและมีกิจกรรมต่อเนื่องในสถานศึกษา เพื่อกระตุ้นเตือนให้นักศึกษามีจิตสำนึกในการประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป ◆

บรรณานุกรม

- ทัศนีย์ สิทธิสุวรรณ. (2545) การพัฒนาชุดฝึกอบรมธรรมะตามแนวคิดทางการศึกษาของท่านพุทธทาสภิกขุเพื่อพัฒนาสังคม. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พระครูสีลพัฒนภิรม. (2548). พระพุทธศาสนาให้อะไร. วัดปัญญาบันฑิตาราม. นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง
- พระปัญญาบันฑิตภิกขุ. (2530). รักษากันให้ถูกทาง. วัดชลประทานรังสฤษฎ์. นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง
- พระมหาทวีป กตปุญโญ. (2538). ศึกษาวิเคราะห์งานปลูกฝังจริยธรรมของปัญญาบันฑิตภิกขุเกี่ยวกับเยาวชนและผู้อยู่ในมัชฌิมวัย. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาธวัชชัย คุณากโร. (2542). ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรของวัดปัญญาบันฑิตาราม. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสง่า สุภโร. (2536). ปรัชญาการศึกษาพุทธทาสภิกขุกับการพัฒนาสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต สาขาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรราชวิทยาลัย.
- พระสุรศักดิ์ สุรญาโณ และเมตตา อิศราภรณ์. (2543). วัดปัญญาบันฑิตาราม ศูนย์ศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่พุทธธรรม. วัดปัญญาบันฑิตาราม. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2518). ค่ายธรรมบุตร. ธรรมโฆษณ์ 37. ธรรมทานมูลนิธิ. ----- (2533). การศึกษาในทรรคนะของท่านพุทธทาสภิกขุ. อดัมมโย. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

เมตตา อิศราภรณ์ (บก.) ปัญญาสาส์น, ปีที่ 5 (ฉบับที่ 27 ก.ค.-ก.ย. 2543).

โครงการธรรมทานเพื่อปัญญาบารมี วัดปัญญานันทาราม. นนทบุรี

: เอส อาร์ พรินต์ติ้ง

-----, ปีที่ 6 (ฉบับที่ 30 ต.ค. - ธ.ค. 2544).

-----, ปีที่ 6 (ฉบับที่ 32 ม.ค. - มิ.ย. 2545).

ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2545.

กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.

วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี. (2550) โครงการค่ายอบรมปฐมนิเทศค่าย

คุณธรรม จริยธรรมใหม่ ปี 2550. (เอกสารสำเนา).

วัดป่าบ้านค้อ. (2512). เอกสารคัดลอกจาก “อัตโนประวัติของหลวงพ่อทูล

ฉิป.ปป.ญ.โธ” จังหวัดอุดรธานี. (2512) หน้า 123 - 124. (เอกสาร

สำเนา).

วัดสวนโมกขพลาราม. คู่มืออุบาสา อูบาสิกา ภาค 1-2 ของวัดสวนโมกข

พลาราม. (ม.ป.ป). นนทบุรี : เอส อาร์ พรินต์ติ้ง. (2547).

ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์. (2533). คู่มือสืบอายุพระ

พุทธศาสนา. (ที่ระลึก 80 ปี ปัญญานันทะ).

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (2549) รายงานการสังเคราะห์

งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของ

ประเทศต่างๆ. กรุงเทพฯ : พริกหวาน กราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545) พระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.

กรุงเทพฯ พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545) แผนพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549).

กรุงเทพฯ พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547) ชุดฝึกอบรมหลักสูตรการจัดฝึก
อบรมคุณธรรม “ค่ายพุทธบุตร - ค่ายพุทธธรรม”. พิมพ์ครั้งที่ 4
กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550) รายงานเบื้องต้นการเสริมสร้าง
คุณธรรมในระบบการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551) รายงานสรุปผลการดำเนินงาน
โครงการคุณธรรมนำความรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
กรุงเทพฯ : พรักหวาน กราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550) รายงานสรุปผลการดำเนินงาน
โครงการคุณธรรมนำความรู้ของ สกศ. ร่วมคิด - ทำความเข้าใจ
ให้ตรงกัน ตุลาคม - ธันวาคม 2549 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้าง
คุณธรรมในระบบการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.

สำนักนายกรัฐมนตรี. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติ โดย พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ 3 พฤศจิกายน 2549.

http://www.thaigov.go.th/Download/289_คำแถลงนโยบาย.pdf

สุทธินันท์ จันทนา. (2546). การติดตามผลเยาวชนที่ผ่านโครงการอบรม
คุณธรรมค่ายพุทธบุตร ของวัดปัญญาบันฑิตาราม. วิทยานิพนธ์
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

